

Tarja Salminen

MERIKIRJASTOJEN ASIAKASPALVELUN KEHITTÄMINEN
KORKEAKOULUJEN YHTEISTYÖNÄ
CASE: SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU JA
YRKESHÖGSKOLAN NOVIA

Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen koulutusohjelma
(ylempi amk)

2011

MERIKIRJASTOJEN ASIAKASPALVELUN KEHITTÄMINEN
KORKEAKOULUJEN YHTEISTYÖNÄ CASE: SATAKUNNAN
AMMATTIKORKEAKOULU JA YRKESHÖGSKOLAN NOVIA

Salminen, Tarja

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen koulutusohjelma

Toukokuu 2011

Ohjaajat: FT Uola, Kirsi ja FL Reinilä, Heli

Sivumäärä: 74

Liitteitä: 3

Asiasanat: ammattikorkeakoulukirjastot; yhteistoiminta, tieteelliset kirjastot, tietopalvelu, tiedonhaku, merenkulkijat; tiedontarve, kirjastoala; verkostoituminen, asiakaslähtöisyys, haastattelututkimus, tapaustutkimus

---

Opinnäytetyön aiheena oli selvittää mahdollisuuksia kehittää Yrkeshögskolan Novian ja Satakunnan ammattikorkeakoulun merikirjastojen yhteistyötä. Tutkimusongelma on miten merikirjastot voivat yhteistyössä kehittää kirjastojen asiakaspalvelua. Opinnäytetyön toimeksiantajana on SAMKin merenkulun toimipiste. Aiheen taustalla on Markku Linnan laatima raportti Satakunnan korkeakoululaitoksen kehittämisestä. Selvityksessä SAMKin merenkulun toimipistettä kehoitetaan tiivistämään yhteistyötä Novian merenkulun toimipisteen, Aboa Maren, kanssa.

Opinnäytetyön teoriatausta pohjautuu Niemelän monimuotoisten verkostojen malliin. Tutkimusmenetelmänä käytettiin tapaustutkimusta. Opinnäytetyön empiirinen aineisto kerättiin kahdessa osassa maaliskuussa 2011. Kohderyhmän muodostivat molempien ammattikorkeakoulujen opetushenkilöstö ja opiskelijat. Opettajia haastateltiin strukturoidun lomakehaastattelun avulla, ja pieni otos opiskelijoita vastasi informoituun kyselyyn. Kysymysten laadinnassa sovellettiin Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin ammatillisen tiedonhankinnan mallia. Kysymysten avulla haluttiin kartoittaa merenkulkualan opetushenkilöstön ja opiskelijoiden ammatilliseen tiedonhankintaan liittyviä seikkoja kirjastonkäytön näkökulmasta. Merikirjastojen yhteistyön lähtökohтия ja puitteita selvitettiin korkeakoulujen kirjastonjohtajilta sähköpostihaastattelulla.

Opinnäytetyön tulosten perusteella molemmista ammattikorkeakouluista löytyy halukkuutta yhteistyöhön. Sekä kirjastonjohtajat että opetushenkilöstö kannattavat sähköisen aineiston yhteishankintoja.

Kirjaston painetut ja sähköiset lehdet vastaavat parhaiten merenkulkualan opetushenkilöstön ja opiskelijoiden ammatillisiin tiedontarpeisiin. Internet on sekä opetushenkilöstön että opiskelijoiden käytetyin tiedonhankintakanava, ja he käyttävät monipuolisesti verkossa vapaasti saatavilla olevaa aineistoa. Kirjaston sähköisiä tietokantoja ja e-kirjoja hyödynnetään tiedonhankinnassa harvoin. Tilannetta voidaan parantaa tehostamalla kirjastojen tiedotusta sähköisestä aineistosta. Merenkulkualan opiskelijoiden ja henkilökunnan tiedonhankintaa helpotetaan laatimalla merenkulkualalle suunnattu tiedonhaun opas.

DEVELOPING CUSTOMER SERVICE OF SEA LIBRARIES IN CO-
OPERATION WITH INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION CASE:
SATAKUNTA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES AND NOVIA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Salminen, Tarja

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Entrepreneurship and Management

May 2011

Supervisors: Uola, Kirsi (Ph.D.) and Reinilä, Heli (Lic.Phil.)

Number of pages:74

Appendices:3

Keywords: libraries of universities of applied sciences; co-operation, research libraries, information service, seafarers; information search, library branch; networking, customer orientation, interview survey, case study

---

The purpose of this thesis was to study possibilities of developing co-operation between the sea libraries of Novia University of Applied Sciences (Aboa Mare) and Satakunta University of Applied Sciences, School of Maritime Management (Rauma Maritime Management). This thesis was made for Rauma Maritime Management. The research problem was how the sea libraries can develop customer service in co-operation. The starting point for this thesis was based on the report on development of higher education institutions in the Satakunta region prepared by Markku Linna. In his report Linna suggests that Rauma Maritime Management should enhance co-operation with Aboa Mare.

The theoretical framework of this thesis is based on Niemelä's theory of network and partnership. A case study research approach has been used in the thesis and the empirical material was gathered in two parts in March 2011. The target group of this study was the teaching personnel and students of Aboa Mare and Rauma Maritime Management. Eight teachers were interviewed with a structured form and a small sample of students answered an informed inquiry. The compilation of questions was based on Leckie, Pettigrew and Sylvain's model of information seeking of professionals. The questions focused on issues related to seafaring teaching personnel's and students' professional information seeking from the point of library use. The heads of both libraries were interviewed via e-mail for the basis of co-operation between the sea libraries.

On the basis of the results of this study both sides are interested in enhancing co-operation between Aboa Mare and Rauma Maritime Management. The heads of the libraries and the teaching personnel support especially joint purchases of electronic materials. The results of the study show that printed and electronic journals best meet the needs of the teaching personnel and students. The Internet is the most widely used information-seeking channel for the teachers and students, and they use a whole range of web pages which are freely available in the network. Compared to electronic journals, teachers and students use less the library's electronic databases and e-books. The situation can be improved by intensifying information about the library's electronic material and by drawing up a guide to information search made specially for seafarers.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	KIRJALLISUUTTA KIRJASTOYHTEISTYÖSTÄ.....	8
2.1	Selvitys Vaasan korkeakoulukirjastojen yhteistyön kehittämisestä	8
2.2	Pohjois-Savon korkeakoulujen yhteistyöselvitys	9
2.3	Turun korkeakoulujen kirjasto- ja tietopalveluiden kehittäminen	11
2.4	Opetuksen ja tutkimuksen toimintaympäristö 2020	13
2.5	Korkeakoulujen kirjastopalvelut Satakunnassa	15
3	TUTKIMUSONGELMA JA TAVOITTEET	16
4	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTA.....	17
4.1	Toimeksiantajan esittely	17
4.2	Yrkeshögskolan Novia.....	17
4.3	Merikirjastojen yhteistyöstä.....	18
4.4	Monimuotoiset verkostot	20
5	VERKOSTOITUMINEN	23
5.1	Verkostoitumisen määritelmiä.....	23
5.2	Liiketoiminnan kehittäminen ja verkostot	24
5.3	Verkostoituminen ja arvontuotanto	25
6	VERKOSTOITUMINEN KIRJASTOALALLA	26
6.1	Kansalliskirjasto.....	26
6.2	Ammattikorkeakoulukirjastojen yhteistyön strategia	27
6.3	Kirjastoammattilaisten verkostoituminen	28
6.4	Asiantuntijaorganisaatioiden verkostoituminen	29
6.5	Verkostoitumisen edellytyksistä	29
6.6	Kirjastojen palvelut verkossa.....	30
7	AMMATILLINEN TIEDONHANKINTA.....	30
7.1	Markkinaymmärrys.....	31
7.2	Ammatillisen tiedonhankinnan malli.....	32
8	TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU.....	33
8.1	Tutkimusstrategia.....	33
8.2	Aineiston keruu.....	33
8.3	Aineiston käsittely ja analyysi	36
9	TULOKSET	37
9.1	Kirjastonjohtajat.....	37
9.2	Opetushenkilöstö	40
9.2.1	Taustamuuttajat	40

9.2.2	Verkkosivut tiedonlähteenä.....	40
9.2.3	Työtehtäviin liittyvä tiedonhaku	41
9.2.4	Kirjastojen tietokantojen käyttö	43
9.2.5	Erilaiset tiedonlähteet.....	43
9.2.6	Omat tiedonlähteet	45
9.2.7	Tiedonlähteen ominaisuudet	48
9.2.8	Henkilökohtaiset taidot	49
9.2.9	Kirjaston sijainti ja tiedotus.....	50
9.2.10	Asiakastyytyväisyyskysely 2010	51
9.2.11	Kommentteja ja kehittämisehdotuksia kirjaston aineistoihin	53
9.2.12	Tiedonhaun koulutus.....	53
9.2.13	Avoimet kysymykset	54
9.3	Opiskelijat.....	55
9.3.1	Taustamuuttajat	55
9.3.2	Verkkosivut tiedonlähteenä.....	56
9.3.3	Tiedonhaku ja erilaiset tehtävät.....	56
9.3.4	Kirjastojen tietokantojen käyttö	59
9.3.5	Erilaiset tiedonlähteet.....	59
9.3.6	Tiedonlähteen ominaisuudet	62
9.3.7	Henkilökohtaiset taidot	62
9.3.8	Kirjaston tiedotus	63
9.3.9	Kirjaston sijainti ja tiedonhaun koulutus.....	64
9.3.10	Avoimet kysymykset	64
10	POHDINTA.....	66
10.1	Toteutuksen arviointi	66
10.2	Tiedonhankinnassa käytettävät tiedonlähteet	67
10.3	Yhteistyön osa-alueet.....	69
	LÄHTEET.....	72
	LIITTEET	

TERMI- JA KÄSITELUETTELO

Asiasanasto

Asiasanastot ovat painetun ja sähköisen aineiston asiasanoituksen sekä tiedonhaun apuvälineitä. Kun tiedon tallentaja ja hakija käyttävät samaa kieltä, haluttu tieto löytyy helpommin. Sanastoja käytetään erityisesti kirjastojen, arkistojen ja museoiden tietokannoissa. Asiasanastot voivat olla yleissanastoja (esim. YSA eli yleinen suomalainen asiasanasto) tai erikoisalojen sanastoja (esim. merenkulun asiasanasto). (Kansalliskirjaston www-sivut 2011.)

Kirjastojärjestelmä

Tietokoneohjelmisto, jota käytetään kirjaston päivittäisessä toiminnassa. Kirjastojärjestelmä koostuu useista osista, kuten bibliografiset tiedot sisältävästä kokoelmaluettelosta, asiakastietokannasta, lainaus- ja varausjärjestelmästä ym. Suomen AMK- ja yliopistokirjastot, eli tieteelliset kirjastot, käyttävät Voyager-kirjastojärjestelmää. (Suomen virtuaaliammattikorkeakoulun www-sivut 2011.)

Luettelointi

Viitetietojen tuottaminen ja tallentaminen aineistotietokantaan. Kirjastossa luettelointiin kuuluu aineiston bibliografinen kuvailu ja sen indeksointi, eli aineiston kuvailu tietokantaan asiasanoilla ja luokitusjärjestelmällä. (Suomen virtuaaliammattikorkeakoulun www-sivut 2011.)

Luokitusjärjestelmä

Luokitusjärjestelmän avulla aineisto jaotellaan hierarkkisiin luokkiin helpottamaan aineiston löytyvyyttä eri aihealueiden mukaan. Kirjaston kokoelmat järjestetään fyysisesti jonkin luokituksen mukaan. Suomessa on tavallisimmin käytössä yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä (YKL) tai tieteellisissä kirjastoissa laajasti käytössä oleva yleinen kymmenluokittelu (UDK). (Suomen virtuaaliammattikorkeakoulun www-sivut 2011.)

1 JOHDANTO

Kirjastojen välisellä yhteistyöllä on pitkät perinteet. Aineiston luokitteluun on vuosikymmeniä käytetty yhtenäisiä luokitusjärjestelmiä ja kuvailusääntöjä. Yritysten, aivan kuten kirjastojenkin, resurssit ovat rajalliset, ja käytettävissä oleva budjetti asettaa toiminnalle rajat. Kirjaston perinteisen toimintaympäristön ja asiakkaiden tarpeiden muuttuessa toimintaa pyritään kehittämään kustannustehokkaasti ja asiakaslähtöisesti. Toimintaedellytyksiä voidaan parantaa verkostoitumisen ja tehostetun yhteistoiminnan avulla.

Yksi Satakunnan ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelujen ydinprosesseista on alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö. Alueellisen yhteistyön tuloksena SAMK on hoitanut Diakin Porin toimipaikan kirjastopalvelut elokuusta 2010 lähtien. Kuluva vuosi alusta lähtien SAMK:n kirjasto- ja tietopalvelut on tehnyt yhteistyötä aineistohankinnoissa Turun AMK:n kirjaston kanssa. Valtakunnallisella tasolla opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt vastaavia linjauksia kirjastojen yhdistämisestä ja yhteistyön lisäämisestä.

Selvitysmies Markku Linnan tammikuussa 2009 julkaistussa raportissa, Satakunnan korkeakoululaitoksen kehittäminen – yhteistyöllä tuloksia, Satakunnan ammattikorkeakoulun merenkulun toimipistettä kehoitetaan tiivistämään yhteistyötä Yrkeshögskolan Novian Turun Malminkadun kampuksen, Aboa Maren, kanssa. Opinnäytetyön aiheena on selvittää mahdollisuuksia kehittää oppilaitosten välistä yhteistyötä kirjasto- ja tietopalvelujen piirissä. Opinnäytetyön toimeksiantajana on Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikan ja merenkulun toimialan Rauman merenkulun kampus.

Teoriaosuudessa pohditaan kansallisen kirjastoyhteistyön merkitystä alueellisella ja kansallisella tasolla, sekä tarkastellaan kirjastojen verkostoitumisen konkreettisia tuloksia. Opinnäytetyöhön liittyviä käsitteitä ovat verkostoituminen, yhteistyö ja ammatillinen tiedonhankinta. Tutkimusongelmaa lähestytään poikkitieteellisesti yhdistämällä liiketaloustieteen oppeja verkostoitumisesta ja informaatiotutkimukseen kuuluvaa tiedonhankintatutkimusta.

2 KIRJALLISUUTTA KIRJASTOYHTEISTYÖSTÄ

2000-luvulla on julkaistu useita selvityksiä kirjastojen välisen yhteistyön kehittämistä. Mari Mäkynen käsittelee tieteellisten kirjastojen välistä yhteistyötä Vaasan ammattikorkeakoulun kirjaston, Svenska yrkeshögskolans bibliotekin ja Vaasan tiedekirjaston yhteistoiminnan kehittämiseksi laaditussa selvityksessä. Kuopion yliopisto ja Savonia ammattikorkeakoulu julkaisivat yhdessä opetusministeriön rahoittaman hankkeen raportin Pohjois-Savon korkeimman opetuksen tieto- ja opetuspalvelut: yhteistyötä ja yhteisiä palveluita? Turun seudun tieteellisten kirjastojen yhteistyömahdollisuuksia selvitetään Jussi Nuortevan Turun korkeakoulujen kirjasto- ja tietopalveluiden kehittäminen-julkaisussa. Opetusministeriön vuonna 2008 laatimassa selvityksessä tarkastellaan yliopisto- ja ammattikorkeakoulujen rakenteellisen, taloudellisen ja hallinnollisen yhteistyön mahdollisuuksia. Markku Linna suosittelee raportissaan Satakunnan alueen korkeakoulukirjastojen rakenteiden ja yhteistyön kehittämistä.

2.1 Selvitys Vaasan korkeakoulukirjastojen yhteistyön kehittämisestä

Mari Mäkynen (2003, 25) laatimassa kirjastojen yhteistoiminnan selvityksessä kartoitettiin yhteistyön kehittämisen mahdollisuuksia Vaasan seudun korkeakoulukirjastojen välillä. Kartoituksen tavoitteena oli selvittää kehysorganisaatioiden näkemyksiä kirjastojen välisen yhteistyön tarpeista ja niihin liittyvistä toiveista. Haastattelujen ja kyselyjen kohderyhmänä olivat korkeakoulujen rehtorit ja hallintojohtajat, kirjastojen henkilökunta sekä korkeakoulujen opetushenkilöstö ja asiakkaat.

Selvityksen mukaan yhteistyön selkein painopiste oli kirjastojen aineistot ja niiden kattavampi saatavuus. Yhteistyön lähtökohta oli luonteva, koska kirjastot sijaitsevat samalla alueella lähellä toisiaan. Toiveet yhteistoiminnan laajuudesta vaihtelivat, mutta vastauksista erottui kuitenkin kolme tärkeää yhteistyönäkemyksiä: yhteistyö toiminnan eri osa-alueilla, yhtenäinen kirjasto ja kirjastojen vapaa käyttö kaikille. Eri osa-alueiden välistä yhteistyötä perusteltiin sillä, että kirjastojen toiminta täydentää toisiaan. Kirjastojen fyysistä yhdistämistä ei pidetty tarkoituksenmukaisena, koska organisaatioilla on erilainen rahoituspohja ja aineistojen painopisteet vaihtelevat. Yliopistossa aineistoa hankitaan pääosin tutkimustyön tarpeisiin, ammattikorkeakou-

lussa pääpaino on opintojen suorittamisessa. Vaikka korkeakoulujen aineistojen painopisteet vaihtelevat, hankintojen osalta toivottiin kuitenkin yhteistyötä selkeiden vastuualueiden, hankintakysymysten neuvonpitojen ja kirjallisuuden hankinnan yhteissuunnittelun muodossa. Yhteistyötä toivottiin myös järjestelmien ja henkilökunnan yhteisten koulutusten osalta. (Mäkynen 2003, 29–30.)

Yhtenäinen kirjasto merkitsisi yhteistä tiedekirjastoa, jossa ammattikorkeakoulukirjastot olisivat jollain tavoin osallisena. Yhteistyö olisi tiiviimpää kuin eri osa-alueita koskeva yhteistoiminta. AMK-kirjastot olisivat osa Tritonian, eli Vaasan tiedekirjaston, kokonaisuutta ja samalla tiedekirjaston ylläpitäjiä. Kirjastot vapaasti kaikkien käytettävissä-näkemykseen liittyy kirjastojen erilaisten rajoitteiden poistaminen. Tässä tapauksessa kirjastot palvelisivat kaikkia asiakkaita tasavertaisesti. Rajoitteita poistamalla pyrittiin yhtenäistämään käytönsääntöjä. (Mäkynen, 2003, 30.)

Kirjastoyhteistyön lisäarvona pidettiin resurssien kasvua, imagovaikutusta ja kustannussäästöjä. Yhteistyöllä asiakkaille voitaisiin tarjota laadukkaampaa palvelua ja monipuolisempaa tietoaineistoa. Yhteistyö korostaisi kirjaston merkitystä osana Vaasan seudun korkeakoulujen opetusta ja tutkimusta. Kustannussäästöä pyritään saavuttamaan resurssien mahdollisimman tehokkaalla käytöllä. (Mäkynen, 2003, 30.)

Vaasan seudun korkeakoulujen kirjastojen yhdistymissuunnitelmaa valmisteltiin vuodesta 2006 lähtien, ja Tritonia-sopimuksen aiesopimus allekirjoitettiin vuonna 2008. Vuodesta 2010 lähtien Tritonia on toiminut Vaasan viiden korkeakoulun yhteisenä kirjastona ja oppimiskeskuksena. (Tritonian www-sivut 2011.)

2.2 Pohjois-Savon korkeakoulujen yhteistyöselvitys

Opetusministeriön rahoittamassa hankkeessa, Pohjois-Savon korkeimman opetuksen tieto- ja opetuspalvelut – yhteistyötä ja yhteisiä palveluja, kartoitettiin Kuopion yliopiston ja Savonia ammattikorkeakoulun tieto- ja opetuspalvelujen nykytilannetta ja yhteistyömahdollisuuksia. Hankkeen tavoitteena oli parantaa ja kehittää yliopiston ja ammattikorkeakoulun palveluja korkeakoulujen asiakkaiden tarpeiden näkökulmasta. (Tuovinen & Ruotsalainen 2005, 7–9.)

Raportin mukaan sekä ammattikorkeakoulun että yliopiston johto piti oppilaitosten välistä yhteistyötä tärkeänä ja kehittämisen arvoisena. Molempien korkeakoulujen johto on vahvasti sitoutunut yhteistyön kehittämiseen, ja henkilökuntakyselyjen vastausten perusteella yhteistyön kehittämistä pidettiin pääosin myönteisenä ja tärkeänä asiana. Vaikka osa vastaajista piti kirjaston palveluja nykyiselläänkin toimivina, kenkään mielestä korkeakoulujen välinen yhteistyö kirjastopalveluiden, tieto- ja viestintätekniiikan ja verkko-opetuksen piirissä ei olisi tarpeetonta. Varsinkin kirjastot näkivät yhteistyössä mahdollisuuden nostaa palvelutasoa ja käyttää resursseja aikaisempaa järkevämmiin, ”iso ja toimiva yhteistyöyksikkö antaa näkyvyyttä ja voimaa ulospäin ja neuvotteluvaraa.” (Tuovinen & Ruotsalainen 2005, 50, 59.)

Pohjois-Savon korkeakoulujen kirjastot ovat jo vuosia tehneet epävirallista yhteistyötä. Kirjastojen välinen yhteistoiminta on ollut omaehtoista, ja se on tapahtunut ilman sopimuksia tai taloudellisia korvauksia. Vakiintuneita yhteistyömuotoja ovat olleet sisäiset koulutustilaisuudet, esim. henkilökunnalle kohdistettu tietokantakoulutus ja kirjastojärjestelmäyhteistyö, jonka luontevana lähtökohtana on ollut kirjastojen yhteinen Voyager-kirjastojärjestelmä. Päivittäisessä asiakaspalvelutyössä kirjastojen henkilökunta on opastanut opiskelijoita hakemaan tietoa myös toisen korkeakoulun tietokannasta. Molemmat kirjastot ovat myös tahoillaan tehneet yhteistyötä alueen muiden kirjastojen, esim. Varastokirjaston, kanssa. (Tuovinen & Ruotsalainen 2005, 46.)

Yhteistyön esteinä mainittiin korkeakoulujen erilaiset rahoitus- ja omistuspohjat, muutosvastarinta ja kielteinen asenne, osapuolien erilaiset tarpeet sekä riittämättömät resurssit yhteistyön kehittämiseen. Uhkana pidettiin myös yhteistyöstä puuttuvaa synergiaa tai osapuolten eriarvoista kohtelua. Sekä ammattikorkeakoulussa että yliopistossa kirjastohenkilökunta piti yhteistyön suurimpana uhkana työpaikkojen häviämistä ja paineita vähentää työntekijöitä kustannussyistä. (Tuovinen & Ruotsalainen 2005, 44, 51.)

Yhtenä yhteistyön vaihtoehtona vastauksissa mainittiin korkeakoulujen yhteinen kirjasto. Keskittämisen kannalta tulisi kuitenkin selvittää, onko kirjasto- ja informaatiopalveluiden yhdistäminen oppilaitoksen toiminnan kannalta järkevää. Myös kirjastojen palveluketjuja ja niiden mahdollista kehittämistä tulisi tarkastella lähemmin. Kir-

jastonkäytön kannalta palvelujen fyysisillä puitteilla ja sijainnilla on suuri merkitys. Kirjaston paikallisuutta pidettiin vastauksissa tärkeänä etuna; palvelu heikkenee, jos kirjasto ei ole lähellä ja nopeasti saatavilla. Toisaalta pienten kirjastojen heikkoutena mainittiin usein tarjonnan suppeus, ja suuremmilla yksiköillä on palvelujen ja aineiston laajuuden kannalta omat etunsa. Ensisijainen yhteistyön lähtökohta on kuitenkin toiminnan kehittäminen - toimintoja ei olla automaattisesti yhdistämässä. (Tuovinen & Ruotsalainen 2005, 44.)

Kirjastohenkilökunta toivoi yhteistoiminnalta yhteisiä henkilöstö- yms. koulutustilaisuuksia, alueellisia korkeakoululisenssejä, aineistojen etäkäyttömahdollisuutta kirjastojen kesken, yhteistä kirjastokorttia, yhteistä kirjastojärjestelmää, kaukopalvelua ja opiskelijoille järjestettävää tiedonhaun koulutusta. Kirjastojen antamassa tiedonhaun koulutuksessa oli selvityksen mukaan eroja; yliopistossa kirjasto järjestää tiedonhaun koulutusta kaikille perusopiskelijoille, ja kurssi on vaatimuksena perusopinnoissa. Ammattikorkeakoulussa tiedonhaun koulutuksen järjestäminen vaihtelee koulutusyksiköittäin. (Tuovinen & Ruotsalainen 2005, 35, 59.)

2.3 Turun korkeakoulujen kirjasto- ja tietopalveluiden kehittäminen

Jussi Nuortevan (2008, 13–14, 21) selvitystyössä esitetään kirjasto- ja tietopalveluiden kehittämiseksi toimintamalleja, jotka perustuvat tukipalveluiden ja paikallisten infrastruktuurien rakenteelliseen yhdistämiseen. Turun yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastojen kehittämissuunnittelun välttämätön lähtökohta on korkeakoulujen välinen laaja ja nopeasti kehittyvä yhteistyö. Nuortevan kehittämissuunnitelmat perustuvat tavoitteisiin, jotka tutkimuksen kansallisten ja kansainvälisten rakenteiden kehittämiseksi on asetettu opetus- ja kulttuuriministeriön linjauksissa ja yhteisissä eurooppalaisissa päätöksentekokierroksissa. Näiden tavoitteiden mukaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulee järjestää tutkimuksen ja julkisesti rahoitetut tukipalvelunsa kustannustehokkaasti ja siten, että ne palvelevat asiakkaita parhaalla mahdollisella tavalla. Yhteistyön tavoitteena on myös kirjastojen päällekkäisten toimintojen karsiminen ja työprosessien yksinkertaistaminen. Turun korkeakoulukirjastot laativat vuoden 2008 loppuun mennessä kehittämissuunnitelman, jonka päämääränä on palvelu-

jen keskittäminen yhteisen johdon tai johtoelimen alaisuuteen sekä rahoituspohjasta sopiminen.

Rakenteellisen ratkaisujen lisäksi kirjastot kehittävät yhteistyössä kirjastojärjestelmiä ja asiakaspalvelua. Kirjastonkäyttäjät voivat lainata painettua kirjallisuutta Turun kaikista korkeakoulukirjastoista, ja tätä mahdollisuutta hyödynnetään paljon. Jotta korkeakoulukirjastot pystyvät vastaamaan asiakkaiden palvelutoiveisiin, niiltä edellytetään nykyistä pidemmälle yhtenäistettyjä toimintakäytäntöjä. Kirjastojen lainaus- ja varauskäytännöissä sekä aukioloajoissa on suuria eroja. Asiakkaat ovat myös yleisesti toivoneet korkeakouluille yhteistä, yhtenäisin periaattein toimivaa kokoelmatietokantaa. (Nuorteva 2008, 21, 24.)

Selvityksessä ehdotetaan kirjastopalveluiden keskittämistä kahdeksaan suurempaan yksikköön, jotta tarjolla oleva aineisto olisi paremmin asiakkaiden saatavilla. Yhdistämällä kirjastoja asiakkaille taattaisiin riittävät asiakaspalvelut, yhteiset toimintakäytännöt ja tarkoituksenmukaiset tietopalveluympäristöt. Kirjasto- ja tietopalvelukeskusten välille perustetaan kuljetusjärjestelmä, joka mahdollistaa asiakkaille aineiston lainaamisen ja palauttamisen haluamaansa kirjastoon. Selvityksessä ehdotetaan myös Turun korkeakoulukirjastojen yhteisvaraston ja säilytyspalvelukeskuksen perustamista vapaakappaletoimintojen hoitamista, passiiviaineistojen säilyttämistä ja yhteisiä kokoelmapalveluja varten. Opetusministeriön valtaosin rahoittama Varastokirjasto toimii tieteellisten ja yleisten kirjastojen yhteisenä varastointikeskuksena. Turun kirjastoissa on kuitenkin paljon harvinaista aineistoa, joka on tutkimustyön kannalta järkevää säilyttää nykyisessä sijainnissaan. (Nuorteva 2008, 25, 52.)

Kirjastojen tietopalveluympäristöt ovat 2000-luvulla muuttuneet huomattavasti ympäri Eurooppaa. Tiedonhankinnan näkökulmasta tämän hetken haasteena on, miten uusista medioista ja tiedonhallinnan apuvälineistä saataisiin mahdollisimman suuri hyöty käyttöön. Informaation määrän kasvun haasteena on olennaisen tiedon seulonta saatavilla olevasta tietomassasta. Tietoaineistojen siirtyminen sähköiseen muotoon muuttaa kirjastojen perinteistä toimintamallia. Kirjastoissa tarvitaan yhä enemmän nimenomaan sähköiseen tiedonkäsittelyyn soveltuvia laitteita ja tiloja. Lainaus-, palautus- ja varaustoimintoja hoidetaan pitkälti automaateilla ja verkkopalveluina. Muutos heijastuu myös kirjastojen perinteisiin palveluihin; henkilökunnan voimava-

roja tarvitaan yhä enemmän tukemaan asiakkaiden sähköisiin aineistoihin kohdistuvia tiedontarpeita. (Nuorteva 2008, 34.)

Turun yliopiston kirjaston organisaatio uudistui vuoden 2011 alusta lähtien, ja entiset tiedekuntakirjastot yhdistettiin suuremmiksi yksiköiksi. Toistaiseksi tieteenalakirjastot palvelevat asiakkaita entisissä toimipisteissä. Myös kirjastojen sääntöjä yhtenäistettiin syyskuusta 2010 lähtien. Monia asiakaskyselyn palautteen perusteella saatuja toiveita on pystytty toteuttamaan, mm. Turun yliopiston ja kauppakorkeakoulun kirjastojen tietokannat on yhdistetty Volter-tietokannaksi. (Turun yliopiston kirjaston www-sivut.) Kirjastojen yhtenäinen tietokanta ja sääntöjen yhdenmukaistaminen olivat mukana Nuortevan esityslistalla.

2.4 Opetuksen ja tutkimuksen toimintaympäristö 2020

Opetusministeriön maaliskuussa 2008 asettaman työryhmän selvitykseen liittyen syksyllä 2008 kartoitettiin kyselyllä ammattikorkeakoulu- ja yliopistokirjastoilta niiden määrää, rakennetta, rahoitusta ja hallintoa. Nykytilan lisäksi haluttiin selvittää tieteellisten kirjastojen toiminnassa vuoteen 2012 tiedossa olevia muutoksia. (Opetusministeriö 2009, 16.)

Raportissa ennakoidaan opetuksen ja kirjaston toimintaympäristön muutoksen vaikutuksia tietoaineiston digitalisoinnin yhteydessä. Selvityksen mukaan suuri osa tietoaineistosta on vuoteen 2020 mennessä sähköisessä muodossa. Digitalisoituminen näkyy myös tutkimusta, opetusta ja opiskelua tukevissa ohjelmistokokonaisuuksissa; ne mahdollistavat esim. pilotointi- ja simulointityöskentelyn sekä tukevat verkostomaisia toimintaa kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Kansalliskirjasto ja Varastokirjasto toimivat sähköisten palvelujen ja painettujen aineistojen hallinnan osaamiskeskittymänä, joka toimii yhteistyössä kansallisten ja kansainvälisten kirjastoalan toimijoiden kanssa. Korkeakoulukirjastojen yhdistymisen ennakoidaan yleensäkin vähentävän kirjastojen fyysisten tilojen tarvetta. Varastokirjastolla on suuri merkitys painetun käytetyn aineiston säilyttämisen kannalta; korkeakoulukirjastojen tilojen käytön ja kansantalouden näkökulmasta olisi järkevää keskittää painetun aineiston säilytys Kuopiossa sijaitsevaan Varastokirjastoon. (Opetusministeriö 2009, 11–12, 22.)

Korkeakoulukirjastojen määrän ennakoidaan vähenevän merkittävästi toimipisteiden yhdistymisten, yhteistyön lisäämisen ja toimintojen tehostamisen seurauksena. Osa kirjastoista toimii ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteisten kampusten palvelukeskuksina. Lisäksi on perustettu erilaisia yhteisiä kirjastoja eri organisaatioiden välille. Kirjastojen painetussa muodossa oleva aineisto pienenee sähköisen aineiston kasvaessa ja kirjallisen aineiston digitoinnin myötä. Todennäköisesti parinkymmenen vuoden päästä on olemassa kirjastoja, joissa ei ole ollenkaan painettua aineistoa. Kirjastojen tilat toimivat oppimisympäristöinä ja opiskelijoiden kohtaamispaikkoina. Kirjastojen toiminta on yhdistetty kehysorganisaation tutkimukseen ja opetukseen. Ne opettavat ja räätälöivät sähköisen kirjaston palveluita asiakkailleen, ja toimivat aktiivisesti osana kansallista ja kansainvälistä kirjastoverkosta. Toimintaympäristön muutokset edellyttävät kirjastohenkilöstöltä verkostoyhteistyöhön liittyvien toimintatapojen ja osaamisen monipuolista kehittämistä. Paikallisilla kirjastoilla on keskeinen merkitys tiedonhankinnan opetuksessa. (Opetusministeriö 2009, 11–12.)

Etenkin ammattikorkeakoulukorkeakoulukirjastot näkevät palvelujen keskittämisessä monia mahdollisuuksia; toimipisterakenteiden tiivistämisen avulla palvelutarjontaa voidaan monipuolistaa ja laajentaa. Myös työn organisointi tehostuu hyödyntämällä henkilöstön osaamista kehittämällä työnjakoa ja jakamalla vastuita. Keskittäminen mahdollistaa kustannushyötyjen saavuttamisen esim. järjeistämällä kirjastojen toimiltilojen käyttöä. Keskittämisen varjopuolena voidaan kuitenkin pitää henkilöstön vähentämisspaineita kustannustehokkuuden kasvamisen myötä. (Opetusministeriö 2009, 18.)

Korkeakoulujen rakenteellisella kehittämisellä pyritään parantamaan koulutus- ja tutkimustoiminnan laatua. Vaikuttavuutta lisätään tiivistämällä korkeakouluverkosta sekä vahvistamalla korkeakoulujen profiloitumista ja keskeisiä tutkimusaloja. Korkeakoulukirjastoilla on keskeinen tehtävä opetuksen tukena ja osana oppilaitoksen perusrakennetta, ja niiden toiminnan laadun varmistaminen korkeakoululaitoksen kehittämisen yhteydessä on olennaisen tärkeää. Tieto- ja viestintäympäristön rakentamisen siirtyessä yhä enemmän sähköisiin toimintoihin, myös kirjastojen rooli palvelujen tarjoajana on muuttumassa. Perinteiset toimeksiantona tehtävät tiedonhaut vähenevät, ja asiakkaita opastetaan tietojärjestelmien hyödyntämiseen sekä itsenäiseen tiedonhakuun. Muutokset yliopistojen lainsäädännössä, korkeakoulujen raken-

nemuutokset sekä toimintaympäristön muuttuminen edellyttävät korkeakoulukirjastoilta valmiutta yhteistyöhön ja halua toiminnan kehittämiseen. (Opetusministeriö 2009, 24, 32.)

Keskitettyjä palveluja on Suomessa tuotettu verkostomaisella tuotantotavalla, jonka avulla on varmistettu kirjastoverkon ja sitä kautta asiakkaille tarpeellisten ja sopivien palvelujen tarjonta. Tieteellisten kirjastojen näkökulmasta olennaista on nykyisten kansallisesti keskitettyjen palveluiden jatkuva kehittäminen, kustannustehokkuus ja toiminnan läpinäkyvyys. On myös tärkeää varmistaa, että korkeakoulukirjastoilla on riittävä vaikutusvalta kun päätetään niiden tuottamista palveluista ja keskitettyyn toimintaan suunnatun rahoituksen kohdentamisesta. (Opetusministeriö 2009, 35.)

2.5 Korkeakoulujen kirjastopalvelut Satakunnassa

Markku Linna (2009, 93–94) pitää raportissaan Satakunnan korkeakoululaitoksen kirjastopalveluiden yhteistyön ja rakenteiden kehittämistä erityisen tärkeänä. Hän suosittelee kirjastojen kokoelmätietokantojen yhdistämistä, ja Satakunnan korkeakoululaitoksen yhteisen hakuportaalin kehittämistä osana valmisteilla olevaa Satakunnan korkeakoululaitoksen portaalia. Selvityksessä suositellaan Raumalla sijaitsevien tieteellisten kirjastojen kokoamista kampuskirjastoksi Satamakadulla sijaitsevaan liiketalouden ja kulttuurin kampukselle samalla kun opetus siirtyy toimipisteen tiloihin. Vastaavasti Porin Tiedepuistoon esitetään perustettavaksi yhteinen korkeakoulukirjasto, johon sijoitetaan Satakunnan ammattikorkeakoulun ja Porin yliopistokeskuksen kirjastot siinä vaiheessa kun ammattikorkeakoulun Porin kaikki toiminnot ja mahdollisesti Porin yliopistokeskuksen toimintaa siirtyy Vähärauman alueelle. Linnan ehdotuksen mukaan Diakin ja SAMKin sosiaali- ja terveystieteiden kirjastojen toiminnot yhdistettiin elokuussa 2010.

3 TUTKIMUSONGELMA JA TAVOITTEET

Kehittämistyön avulla yritykset ja organisaatiot pyrkivät usein löytämään uusia toimintatapoja, menetelmiä sekä tuotteita tai palveluja, jotka vastaavat omia ja toimintaympäristön muuttuvia tarpeita. Jatkuva muutos luokien yrityksille paineita pysyä mukana kehityksessä. Pelkkä muutokseen sopeutuminen ei takaa yrityksen toiminnan menestystä, vaan usein tarvitaan kykyä viedä kehitystä itse eteenpäin. Liiketoiminnassa onnistumiseen tarvitaan paitsi kykyä arvioida jo toteutunutta, myös tulevaisuuden kehitysnäkymien ennakkointia, niihin varautumista ja pitkäaikaisten tavoitteiden toteuttamista vaihtelevissa olosuhteissa. Muutoksen nopeus, sähköinen viestintä, verkostoituminen ja yritysten toiminta globaalilla tasolla kasvattaa entisestään yritysten toiminnan muutostarpeita. Toimintaympäristön nopean vaihtelun myötä myös tarjolla olevan tiedon määrä on moninkertaistunut. Tiedon ja sen hallinnan merkitys on kasvanut, ja yrityksille on haastavaa seuloa sen tarpeita vastaava olennainen tieto valtavasta massasta. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 11–13.)

Tutkimusongelma:

Miten korkeakoulukirjastot voivat yhteistyön avulla kehittää asiakaspalvelua?

Opinnäytetyön osatavoitteena on kartoittaa:

Vastaavatko kirjastojen tarjoamat aineistot ja palvelut merenkulkualan ammattilaisten tiedontarpeita?

Mitä tiedonlähteitä merenkulkualan tiedonhankintaan käytetään, ja mihin tarkoitukseen tietoa haetaan?

Miten merikirjastojen palvelujen tunnettuutta voidaan lisätä?

Kehittämistyön näkökulmasta parannetaan kirjastojen asiakaspalvelua. Asiakaspalvelu on yksi Satakunnan ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalveluiden ydinprosesseista. SAMKin laatukäsikirjan mukaan kirjaston asiakaspalvelulla tarkoitetaan asiakkaiden kirjasto- ja tietopalvelujen saantia joko henkilöstön tuottamana tai itsepalveluna. (Kärki & Pynnä 2010.) Yksi opinnäytetyön tavoitteista on helpottaa korkeakoulujen asiakkaiden, erityisesti opiskelijoiden ja henkilökunnan, itsenäistä tiedonhakua. Tulosten avulla pyritään myös lisäämään kirjastopalveluiden tunnettuutta; kir-

jastoalalla on yleisestikin ongelmana, etteivät asiakkaat tiedä mitä palveluita ja aineistoa kirjastot tarjoavat.

4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTA

4.1 Toimeksiantajan esittely

Satakunnan ammattikorkeakoululla on kampuksia neljällä eri paikkakunnalla Porissa, Raumalla, Huittisissa ja Kankaanpäässä. Oppilaitos on 500 työntekijän asiantuntijaorganisaatio, jossa opiskelee 6500 nuorta ja aikuista. Opiskelijamäärän perusteella SAMK on Suomen 8:nneksi suurin ammattikorkeakoulu. Satakunnan ammattikorkeakoulu tarjoaa opetusta kolmella toimialalla: liiketoiminnan ja kulttuurin, sosiaali- ja terveysalan sekä tekniikan ja merenkulun osaamisalueilla. Oppilaitoksessa on 30 koulutusohjelmaa, joissa voi suorittaa AMK-tutkinnon tai ylemmän AMK-tutkinnon. Opetuskielenä käytetään suomea ja englantia. Täydennyskoulutuskeskuksessa on mahdollista suorittaa ammatillisia erikoistumisopintoja, avoimen AMK:n opintoja sekä osallistua lyhytkursseille ja eri aiheita käsitteleviin seminaareihin. (Satakunnan ammattikorkeakoulun www-sivut 2010.)

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Satakunnan ammattikorkeakoulun Tekniikan ja merenkulun toimialan Rauman merenkulun kampus. Raumalla on koulutettu merenkulkualan ammattilaisia vuodesta 1880. Tällä hetkellä merenkulun kampuksella opiskelee noin 200 merikapteeni- ja merenkulun insinööri -opiskelijaa. Toimipisteessä työskentelee yhteensä 15 työntekijää. (Satakunnan ammattikorkeakoulun www-sivut 2010.)

4.2 Yrkeshögskolan Novia

Yrkeshögskolan Novia perustettiin elokuussa 2008, kun Yrkeshögskolan Sydväst ja Svenska yrkeshögskolan yhdistettiin. Korkeakoulussa opiskelee noin 4000 opiskelijaa, ja sen palveluksessa työskentelee 400 asiantuntijaa. Novia on Suomen suurin

ruotsinkielinen ammattikorkeakoulu. Oppilaitoksessa järjestetään tutkintoon johtavaa nuoriso- ja aikuiskoulutusta, ylempään AMK-tutkintoon johtavaa koulutusta sekä erikoistumis- ja täydennyskoulutusta. Ammattikorkeakoulututkinnon voi suorittaa kahdeksalla koulutusalueella; humanistisella ja kasvatustieteiden alalla, luonnontieteiden alalla, luonnonvara- ja ympäristöalalla, tekniikan ja liikenteen alalla, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla. Koulutusohjelmia on yli 30. Koulutusta järjestetään seitsemällä paikkakunnalla Vaasassa, Espoossa, Helsingissä, Pietarsaareissa, Uudessakaarlepyyssä, Raaseporissa ja Turussa. (Yrkeshögskolan Novian www-sivut 2011.)

Turussa merenkulkualan koulutusta on järjestetty vuodesta 1813. Novian merenkulun toimipisteessä, Aboa Maressa, koulutetaan merikapteeneita ja merenkulkualan insinöörejä ammattikorkeakoulussa sekä vahtiperämiehiä ja vahtikonemestareita toisen asteen oppilaitoksessa Axxellissa. Malminkadun kampuksella on yhteensä 600 opiskelijaa. Toimipisteessä järjestetään myös laajaa merenkulun kurssi- ja projektitoimintaa. Tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi oppilaitoksessa järjestetään viikonloppu- sekä jatkokoulutuskursseja ammattimerenkulkijoille, veneilijöille ja merenkulusta kiinnostuneille. (Aboa Maren www-sivut 2011.)

4.3 Merikirjastojen yhteistyöstä

Suomessa toimii ammattikorkeakoulujen yhteydessä kaksi merikirjastoa Raumalla ja Turussa. Högskolan på Åland järjestää Ahvenanmaalla ruotsinkielistä merenkulkualan koulutusta, ja ammattikorkeakoulun kirjasto on osa Maarianhaminan kaupunginkirjastoa. Osa Kymenlaakson ammattikorkeakoulun merikirjaston kokoelmasta siirtyi vuonna 2008 avatun Merikeskus Vellamon yhteydessä toimivaan Tietokeskukseen. Kesällä 2010 loput Kotkan merikirjaston aineistosta yhdistettiin Kymen ammattikorkeakoulun Metsolan kirjaston kokoelmiin. Turun yliopiston Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskuksen, eli MKK:n, erikoiskirjasto lakkautettiin kesällä 2010, ja kirjaston aineisto sijoitettiin yliopiston Bio-geotieteiden kirjastoon. Merikirjastot palvelevat yhteistä kohderyhmää ja toimivat samalla toimialalla, joten niiden välinen yhteistyö on molemmille luonteva valinta.

Tällä hetkellä SAMKin ja Novian merenkulun kirjastot eivät kaukolainausta lukuun ottamatta tee yhteistyötä. Lähtökohtaisesti organisaatioiden kaksikielisyys voi asettaa yhteistyön toteutukselle rajoituksia. Korkeakouluilla on eri rahoituspohja, eikä kirjastojen toiminnan yhdistäminen fyysisen etäisyyden vuoksi ole tarkoituksenmukaista. AMK-kirjastoilla on käytössään eri kirjastojärjestelmät, SAMKilla Voyager ja Novialla PrettyLib, mutta molemmat merikirjastot palvelevat samaa kohderyhmää ja niiden kokoelmilla on sama painopiste. Kehittämällä kirjastojen yhteistyötä molemmat korkeakoulut voivat saavuttaa toiminnalleen lisäarvoa, eli asiakkaalle tuotettavaa hyötyä. Yhteistyöllä kirjastojen toimintaa voidaan tehostaa, ja yhdessä kirjastot pystyvät tarjoamaan asiakkailleen parempaa palvelua ja monipuolisempaa aineistoa kuin yksittäinen kirjasto.

SAMKilla ja Novialla on oma, koko korkeakoulun tasolla verkostomaisesti toimiva kirjasto-organisaatio. Kirjastot toimivat eri paikkakunnilla ammattikorkeakoulujen kampusten yhteydessä. Kirjastotyöntekijöiden esimiehenä toimii kirjastonjohtaja. Koska kirjaston johdolla on mahdollisuus osallistua ammattikorkeakoulun kirjastoa koskevaan päätöksentekoon, myös kirjastonjohtajien mielipiteitä ja näkemyksiä kirjastojen välisen yhteistyön mahdollisuuksista ja puitteista selvitetään.

Nuorteva (2008, 39) kehottaa selvityksessään Turun seudun korkeakouluja kehittämään yhteistyötä tiedonhallintakoulutuksen osalta, jotta eri käyttäjäryhmille annettava opetus olisi asiantuntevaa ja käytettävissä olevat voimavarat suunnattaisiin mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Raportin mukaan osa asiakaskunnasta kokee tiedonhallintakoulutuksesta huolimatta tiedonhankintataitonsa heikoksi tai tarjotun opetuksen riittämättömäksi tai turhaksi. Osa asiakkaista uskoo hankkivansa parhaat taidot omatoimisella kokeilulla tai kollegojen kautta saatuina vinkkeinä.

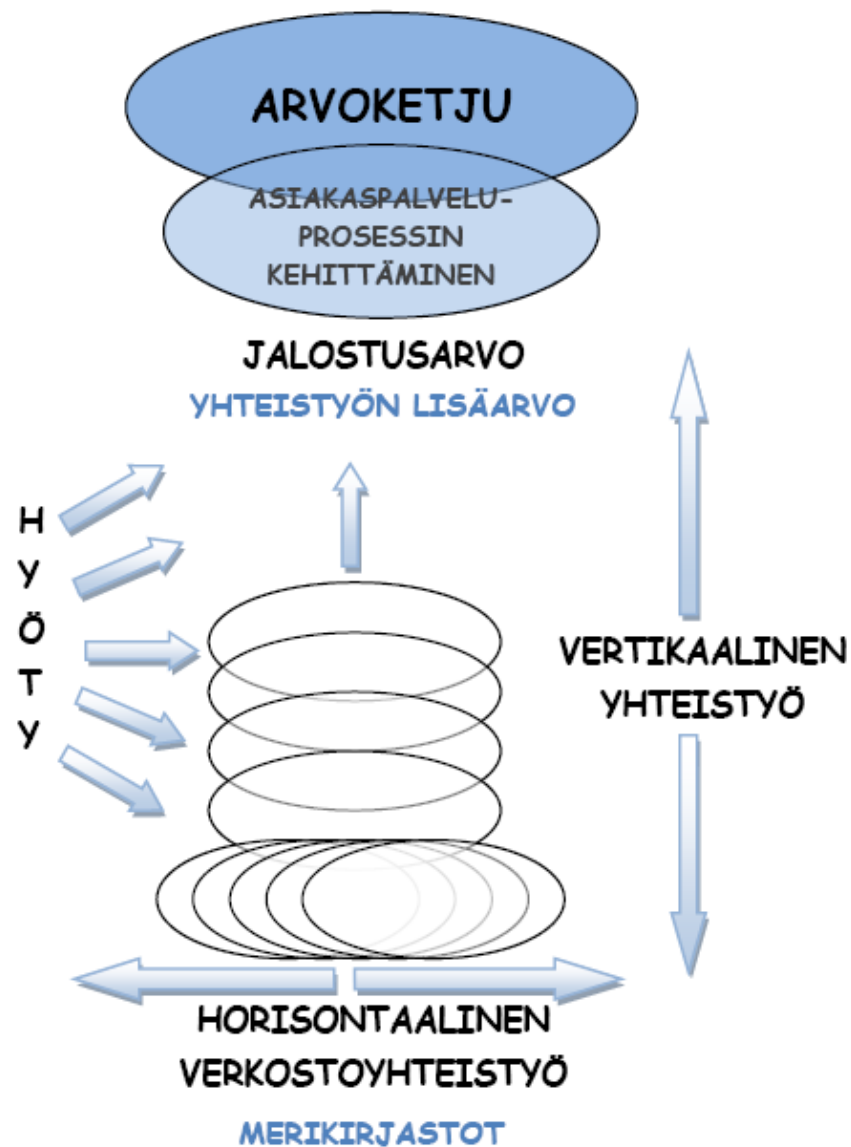
Myös Pohjois-Savon korkeakoulukirjastojen raportissa toivottiin opiskelijoille järjestettävää yhteistä tiedonhaun koulutusta. Yhtenäinen tiedonhaun koulutus on perusteltua, koska silloin kaikki opiskelijat olisivat tasavertaisessa asemassa toimipisteestä tai korkeakoulusta riippumatta. Opetusministeriön laatimassa selvityksessä ennakoidaan tulevaisuuden oppimisympäristön muutosten ja sähköisen aineiston kasvun edellyttävän opiskelijoilta yhä itsenäisempiä ja tehokkaampia tiedonhakutaitoja.

SAMKin merenkulun toimipisteessä kirjasto ei korkeakoulun muista toimipisteistä poiketen osallistu tiedonhaun opetukseen. Raumalla merenkulun toimipisteessä tiedonhaun perusasiat ja keskeiset tiedonlähteet käsitellään Opiskelutaidot- opintojaksoissa. Noviassa kirjasto järjestää aloittaville opiskelijoille kahden tunnin koulutuksen tiedonhausta. Merikirjastojen työntekijät tapasivat syksyllä 2009, ja molemmat pitivät kirjaston panostusta tiedonhaun koulutukseen sopivana kehittämiskohteena. Aboa Maressa kirjasto on avoinna jokaisena arkipäivänä, mutta kirjastonhoitaja on tavattavissa kahtena päivänä viikossa. Opinnäytetyöstä saatujen tietojen perusteella verkkoon kootaan kattavasti tiedonhakuun liittyvää aineistoa ja linkkejä nimenomaan merenkulun tiedontarpeiden näkökulmasta. Verkkoaineistoa voidaan hyödyntää korkeakoulujen opetuksen ja itsenäisen tiedonhaun tukena.

Tiedonhankintataidot ovat myös tärkeä osa informaatiolukutaitoa, eli taitoa hankkia, hallita ja tuottaa tietoa, mikä on yksi keskeinen osa ammatillista osaamista. Yksi ammattikorkeakoulun tehtävistä onkin varmistaa, että tulevaisuudessa eri alojen osaajilla on riittävät valmiudet tiedon prosessointiin. Kirjaston ja opetuksen tiivis yhteistyö on opiskelijoiden informaatiolukutaidon edistämisen kannalta keskeisessä asemassa. (AMKIT-konsortion IL-ECTS-työryhmä 2007, 1.)

4.4 Monimuotoiset verkostot

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä käytetään Niemelän monimuotoisten verkostojen mallia. Koska yhteistyötä tekevät tahot kuuluvat voittoa tavoittelemattoman julkishallinnon alaisen elimen, tässä tapauksessa Porin kaupungin ja Ab Yrkeshögskolan vid Åbo Akademin piiriin, liiketalouden teorioita hyödynnetään soveltuvien osin. Julkisella sektorilla verkostoitumisella ei pyritä saavuttamaan taloudellista hyötyä vastaavalla tavalla kuin liike-elämässä, mutta yhteistyötä voidaan hyödyntää kirjastojen toiminnan kehittämisen ja tehostamisen näkökulmasta.

Kuvio 1. Monimuotoiset verkostot (mukaillen Niemelä 2002, 19).

Niemelän (2002, 18) kuvaama yritysverkoston malli soveltuu perinteiseen osaamiseen ja tuotantoon, joka muuntautuu kohtaamaan asiakasohjautuvan verkostotalouden edellytykset. Yritysverkostojen maailma on monimuotoinen, ja niiden toiminta ja rakenne vaihtelee tapauskohtaisesti. Verkostoille onkin ominaista, että ne räätälöidään tilanteen ja tarpeen mukaan, ja niiden toiminta elää ympäristön muutosten mukana.

Verkostot jaetaan kahteen toimintamalliin. Vertikaalinen verkosto yhdistää saman tuotantoprosessin tai arvoketjun eri vaiheissa toimivia yrityksiä. Esimerkiksi tuotan-

tonsa ketjuttaneet yritykset ovat erikoistuneet tuotteen tiettyyn valmistusvaiheeseen. Horisontaalinen verkosto taas yhdistää arvoketjun tietyn osan vierekkäisiä ja erilaisia toimijoita, palveluita tai tuotteita. Kyseessä voi esimerkiksi olla toisiinsa liittyviä tuotteita, joita verkoston jäsenet myyvät yhdessä kokonaisuutena. Yhteistyötä tekevät naapuriyritykset tasaavat toistensa tuotantohuippuja, ja tuotekehitykseen osallistuvat tahot yhdistävät voimansa kehittääkseen kokonaan uuden tuoteidean. (Niemelä 2002, 18–19.)

Horisontaalista yhteistyötä voidaan hyödyntää, kun hankkeessa tarvitaan eri tahojen osaamista. Verkosto toimii horisontaalisesti myös silloin, kun samaa tuotetta valmistavat yritykset yhdistävät voimansa tuotekehityksen tai markkinoinnin saralla. Ajattelutapaa on sovellettu myös koulutuksessa; HUMAK eli Humanistinen ammattikorkeakoulu hyödyntää toiminnassaan luovasti verkostoitumisen mallia. Oppilaitoksella on yhteinen tuote ja tuotekehitys, yhteinen laadunvalvonta, yhteinen virtuaalinen oppimisympäristö ja yhteinen markkinointi. Kuitenkin varsinainen ”tuotanto” eli opetus järjestetään noin kymmenessä kansanopistossa ympäri Suomea. (Niemelä 2002, 20.)

Esimerkki merenkulkualan eri toimijoiden yhteistyössä toteuttamasta hankkeesta on merenkulkualan asiasanasto. Asiasanastoon on kerätty yli 1300 suomenkielistä merenkulkualan termiä. Asiasanasto toimii asiakkaiden apuneuvona tiedonhaussa sekä helpottaa kirjastoammattilaisten jokapäiväistä työtä. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun merikirjaston (nyk. Metsolan kirjasto), Satakunnan ammattikorkeakoulun merenkulku Rauman kirjaston sekä Turun yliopiston Merenkulun tutkimus- ja koulutuskeskuksen lisäksi hankkeeseen ovat osallistuneet Merenkululaitoksen (nyk. Liikennevirasto), Merisotakoulun ja Suomen merimuseon edustajat. Myöhemmin työryhmän jäseneksi on liittynyt myös Yrkeshögskolan Sydväst Sjöfartens bibliotek (nyk. Novia). Työryhmän yhteistyö jatkuu edelleen, ja asiasanaston sisältöä kehitetään koko ajan. (Baer 2006.)

Monet ammattikorkeakoulukirjastot, aivan kuten SAMKin kirjasto- ja tietopalvelut, toimivat verkostomaisesti ja hyödyntävät toiminnassaan horisontaalisen verkoston periaatetta. SAMKin laatukäsikirjan mukaan asiakkaille halutaan tarjota samantasoiset kirjastopalvelut toimipisteestä riippumatta (Jaatinen & Pynnä 2011). Asiakaspalvelua voidaan pitää myös merikirjastojen yhteisenä palveluna, jota molemmat kirjas-

tot pyrkivät kehittämään yhteistyössä eli hyödyntämällä horisontaalista verkostoitumista.

5 VERKOSTOITUMINEN

McNeillin & McNeillin (2006, 19) määritelmässä korostuu verkon moninainen toiminta ja sisältö: ”Verkko on mielestämme joukko yhteyksiä, jotka kytkevät ihmiset toisiinsa. Yhteys voi olla muodoltaan lähestulkoon mitä tahansa: satunnainen kohtaaminen, sukulaisuus, ystävyys, yhteinen uskonto, kilpailu, vihollisuus, taloudellinen vaihtokauppa, ekologinen vaihtoehto, poliittinen yhteistyö, jopa sotilaallinen voimainmittelö. Kaikissa tällaisissa suhteissa ihmiset vaihtavat informaatiota ja ohjailevat toimintaansa saamansa tiedon pohjalta.”

5.1 Verkostoitumisen määritelmiä

Hakanen (2007, 44) määrittelee verkostoitumisen prosessiksi, jossa yhteistyössä toimivien yritysten tieto, osaaminen ja arvot yhdistetään lisäarvoa tuottavaksi toiminnaksi. Kahden tai useamman osapuolen välistä verkostoitumista voidaan luonnehtia

- tavoitteelliseksi, pitkäaikaiseksi, jatkuvaksi ja säännölliseksi yhteistyöksi lopputuotteiden tuotannossa
- yhteistyöksi ydinprosesseissa, eli asiakkaalle arvoa tuottavissa toiminnoissa
- vuorovaikutteiseksi ja luottamukselliseksi yhteistyöksi
- molempien osaamista kehittäväksi strategiseksi kumppanuudeksi

Kamenskyn (2008, 296) mukaan verkostoitumisesta voidaan hakea apua liiketoimintastrategiaan pohtimalla

1. Mitä hyötyä verkostoitumisella saavutetaan
2. Ketkä ovat parhaat kumppanit
3. Millaista toimintamallia aiotaan käyttää

Yritysten uudistumisen ja kilpailukyvyn ylläpidon edellytyksenä pidetään uusia liiketoiminta- ja verkostomalleja. Verkostomuodot ovat tulleet yhä monimuotoisemmiksi. Erilaisten verkostoitumismallien perusteella voidaan arvioida verkostossa tapahtuvan oppimisen ja uusien liiketoimintaideoiden toteutusmahdollisuuksia sekä uuden tietämyksen syntyä.

”Verkostoituminen terminä tarkoittaa yritysten ja ihmisten lisääntyvää yhteistyötä monimutkaistuvissa verkostoissa. Verkostoituminen voidaan käsittää myös yritystrategiana jossa yhteistyöllä voidaan saavuttaa molempia osapuolia hyödyntäviä etuja paremmin, kuin jos kumpikin osapuoli toimisi erikseen - syntyy synergiaetuja. Verkostoituminen on tavallaan siis idea ja konsepti.” (TIEKEN www-sivut 2011.)

5.2 Liiketoiminnan kehittäminen ja verkostot

Vertikaalisen yhteistyön ytimen muodostaa aina asiakkaan ja toimittajan välinen suhde. Horisontaalisessa verkostossa yrityksillä on yhteinen intressi, joka saa ne tekemään yhteistyötä. Verkostot voidaan lisäksi luokitella niiden tavoitteiden mukaan perusliiketoimintaverkkoihin, liiketoimintaa kehittäviin verkkoihin ja uutta luoviin innovaatioverkostoihin. (Valkokari ym. 2009, 217–218.)

Perusliiketoimintaverkko toimii hyödyntämällä verkon nykyisten jäsenten ydinosamista ja jo olemassa olevia teknologisia ratkaisuja. Tällä verkostomuodolla tavoitellaan kustannustehokkuutta, nopeita toimitusaikoja, joustavia toimituksia ja tasalaa-tuisia tuotteita. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää verkon jäsenten tuotannollisten ja logististen toimintojen vahvaa koordinoitua ja liiketoiminnan ohjausta. (Möller, Rajala & Svahn 2004, 39; Valkokari ym. 2009, 13–14.)

Liiketoiminnan uudistamisverkot pyrkivät yhdistämään verkon erityisosajien tietämyksen ja kyvykkyyden määrääikaisten kehitysprojektien avulla. Yhteistyön tavoitteena on liiketoimintaprosessien tai verkon tuotteiden ja palveluiden askelittain tapahtuva uudistaminen. Uudistamisprosessiin kuuluu myös uuden tietämyksen kehittämistä. Verkostomuodon menestyksellinen toiminta edellyttää vahvaa kykyä tehdä

luottamuksellista, monenkeskistä strategista verkostoyhteistyötä. (Möller ym. 2004, 39.)

Uutta luovat innovaatioverkostot ovat yhteistyöverkostoja, joiden toiminta perustuu usein tiede- ja tutkimusvetoisissa innovaatioverkostoissa kehitettävän uuden tietämyksen muokkaamiseen uusiksi tuotteiksi ja palveluiksi. Tavoitteena ei ole uudistaa pelkästään verkon jäsenten liiketoimintaa, vaan kehittää radikaalisti uusia liiketoiminta-aloja. Tämä edellyttää verkon jäseniltä kykyä hahmottaa ja arvioida tulevaisuuden kehitystrendejä ja luoda verkoston jäseniä kiinnostava tulevaisuudenkuva, jonka saavuttamiseksi voidaan esittää toteutuskelpoinen suunnitelma. (Möller ym. 2004, 39–40; Valkokari ym. 2009, 13–14.)

5.3 Verkostoituminen ja arvontuotanto

Arvon tuottaminen asiakkaalle oikeuttaa yrityksen olemassaolon, ja tarjoama on väline, joka mahdollistaa arvon tuottamisen. Tarjoamalla tarkoitetaan tulosta, jonka yksi tai useampi toimija tuottaa luoden samalla lisäarvoa asiakkaalle. Arvontuotannossa menestyvät yritykset ovat onnistuneesti saaneet yhteen tahoja, jotka yhteistyössä saavuttavat enemmän kuin toimimalla yksin. Yritykset hyödyntävät omaa erityisosaamistaan asiakastarpeiden tyydyttämisessä, ja samalla ne pystyvät myös kehittämään omaa toimintaansa. (Wallin 2009, 12–14.)

Verkostomaisen toiminnan taustalla voi olla yrityksen toimintaan liittyvä käännekohta, josta se on selviytynyt verkostoitumisen avulla. Ongelmatilanteessa verkostomainen toimintatapa voi auttaa yritystä menestymään liiketoiminnassa kilpailijoitaan paremmin. Muutostilanteesta menestyksellä selvinneet yritykset ovat usein ulospäin suuntautuneempia kuin kilpailijansa. Verkottuneen toimintatavan omaksuminen voi myös auttaa ymmärtämään, miten ongelmatilanteet voidaan ratkaista ja samalla säilyttää toiminnan innovatiivisuus vaativina aikoina. (Wallin 2009, 12–14.)

Yritykset, jotka ovat oppineet käsittelemään epävarmuutta paremmin tai ovat poikkeuksellisen uudistushaluisia, ovat olosuhteiden huonontuessa tiiviisti yhteydessä asiakkaisiin ja muihin sidosryhmiin. Asiakkaan kuunteleminen ja aktiivinen yhtey-

denpito muihin sidosryhmiin mahdollistaa vallitsevien olosuhteiden nopeamman haastamisen, ja samalla pakottaa yrityksen avainhenkilöt kyseenalaistamaan omat uskomuksensa. Tilanteen avulla löydetään tehokkaammin uusia, asiakkaiden hyväksymiä kustannussäästöjä, ja samalla yrityksellä on paremmat edellytykset oivaltaa uusia tapoja palvella asiakkaita paremmin muuttuvissa olosuhteissa. (Wallin 2009, 14.)

6 VERKOSTOITUMINEN KIRJASTOALALLA

Kirjastot ovat jo vuosia hyödyntäneet verkostoitumista toiminnassaan. Suomen yliopistokirjastojen neuvosto on tehnyt toistakymmentä vuotta yhteistyötä kirjastotoimintojen kehittämiseksi. Yhteistyön tuloksia ovat mm. e-aineistojen hankintayhteistyö, yhteiset tietojärjestelmät, kokoelma- ja osaamiskarttayhteistyö, informaatiolukutaidon opetussuunnitelmien valtakunnallinen kehittäminen ja arviointi, strategia- ja rahoitus selvitysyhteistyö sekä laadun ja vaikuttavuuden arvioinnin valtakunnallinen hankeyhteistyö. (Muhonen & Mattila 2004, 36.)

Kirjastojen, eli yleisten ja tieteellisten kirjastojen, välinen yhteistyö käynnistyi 2000-luvun puolivälissä. Osapuolet tiedostivat yhteisen strategian tarpeen ja niiden haasteena oli löytää riittävästi eri kirjastosektoreita koskevia yhteisiä asioita. Kiristyvässä taloudellisessa tilanteessa on tärkeää, että tieteelliset kirjastot ja yleiset kirjastot pysyvät yhdessä määrittelemään kirjastojen kehittymisen kannalta oleelliset asiat, ja edistämään asioiden viemistä eteenpäin yhdessä ja erikseen. (Muhonen & Mattila 2004, 39.)

6.1 Kansalliskirjasto

”Kansalliskirjasto on Suomen suurin ja vanhin tieteellinen kirjasto sekä yksi Helsingin yliopiston suurimmista erillislaitoksista. Se vastaa kansallisen julkaisuperintömmen ja ainutlaatuisten kokoelmiensa kartuttamisesta, kuvailusta, säilyttämisestä ja käyttöön asettamisesta. Kansalliskirjasto toimii myös koko kirjastokentän valtakun-

nallisena palvelu- ja kehittämislaitoksena sekä edistää alansa kotimaista ja kansainvälistä yhteistyötä.” (Kansalliskirjaston www-sivut 2011.)

Suomalaiset yliopistot, ammattikorkeakoulut, tutkimuslaitokset ja yleiset kirjastot muodostavat FinELib-konsortion, eli kansallisen elektronisen kirjaston. Konsortio hankkii kansainvälisiä ja kotimaisia sähköisiä aineistoja tutkimuksen, opetuksen ja oppimisen tueksi ja edesauttaa laadukkaan tiedon saantia ja käyttöä koko yhteiskunnassa. FinELib neuvottelee keskitetysti konsortion jäsenille käyttöoikeussopimuksia sähköisiin aineistoihin. Konsortion toiminta perustuu kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhän ja sen jatkuvaan kehittämiseen. Kansalliskirjasto vastaa kansallisen elektronisen kirjaston toiminnasta ja sen kehittämisestä FinELibin ohjausryhmän linjausten mukaisesti. Kansalliskirjasto toimii yhteistyössä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yleisten kirjastojen kanssa ja osallistuu keskeisiin kansallisiin hankkeisiin. Opetusministeriö rahoittaa FinELibin toimintaa keskitetysti korkeakoulujen ja yleisten kirjastojen osalta. (Kansalliskirjaston www-sivut 2011.)

6.2 Ammattikorkeakoulukirjastojen yhteistyön strategia

Vuonna 2007 laadittu ammattikorkeakoulukirjastojen yhteistyön strategia palvelee ammattikorkeakoulukirjastoja sekä ammattikorkeakoulujen kirjastoyhteistyökonsortiota eli AMKIT-konsortiota. Konsortio koordinoi ammattikorkeakoulukirjastojen yhteisiä hankkeita ja yhteistyötä. Strategiaa voidaan hyödyntää myös yksittäisten kirjastojen palvelujen kehittämisen välineenä. (AMKIT-konsortio 2007, 2.)

Strategian visiona on AMKIT-konsortion toimiminen uudistavana toimijana muuttuvassa yhteistyöverkossa. ”Kirjastot ovat haluttuina asiantuntijoina kehittämässä oppimisympäristöjä ja opetusta sekä edistämässä tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuutta ja aluekehitystä.” (AMKIT-konsortio 2007, 5). Visio pyritään saavuttamaan strategisilla linjauksilla, jotka ovat joustava palvelujen tuottaminen, strateginen kumppanuus, kirjasto- ja tietopalvelutyön asiantuntijuus, käyttäjälähtöiset tieto- ja viestintätekniset ratkaisut sekä kirjastotoiminnan laatu ja vaikuttavuus. (AMKIT-konsortio 2007, 6.)

Verkostoitumisen kannalta tärkeitä strategisia linjauksia ovat palvelujen joustava tuottaminen, strateginen kumppanuus sekä palvelujen laatu ja vaikuttavuus. Kirjastot ja AMKIT-konsortio pyrkivät palvelujen joustavaan tuottamiseen ennakoimalla rakennemuutoksia, etsimällä kumppanuuksia ja verkostoitumalla. Ammattikorkeakoulukirjastot etsivät palvelujen tuottamiseen aktiivisesti uusia malleja laadun ja taloudellisen tehokkuuden turvaamiseksi. Strategisen kumppanuuden kriittisiin menestystekijöihin kuuluu kirjastojen tavoite olla osa kansallista ja kansainvälistä kirjastoverkkoa, ja saavuttaa tunnustettu asema yhteistyökumppanina. AMKIT-konsortion avaintoimenpiteitä tavoitteen saavuttamiseksi ovat toimintaympäristön seuraaminen ja muutosten ennakointi. Konsortio edistää Kansalliskirjaston, opetus- ja kulttuuriministeriön, kirjastoverkon sekä muiden yhteistyökumppaneiden ja rahoittajien välistä yhteistyötä. Yhteistoimintaa pyritään edistämään sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Myös kirjastoyhteistyön kehittämisen esteitä pyritään poistamaan. Yli kirjastosektorirajojen ulottuva laatutyö on yksi kirjastotyön laadun ja vaikuttavuuden kriittisistä menestystekijöistä. (AMKIT-konsortio 2007, 7–8.)

”Kirjastojen menestymisen edellytyksenä on kumppanuuksien etsiminen, verkostoituminen ja yhteistyö. Useamman organisaation yhteisiä kirjastoja perustetaan ja kirjastojen monimuotoinen hanke- ja muu yhteistyö avaa uusia tapoja tuottaa palveluja.” (AMKIT-konsortio 2007, 9.)

6.3 Kirjastoammattilaisten verkostoituminen

”Epävirallisten ammatillisten verkostojen kautta ihmiset saavat monenlaista lisäarvoa toiminnalleen. Monelle ne ovat ainoita henkireikiä keskustella omasta toiminnasta ja siinä koetuista vaikeuksista. Mikä tärkeintä, tällaiset epäviralliset verkostot ovat mitä hedelmällisintä kasvualustaa jalostaa uusia asioita.” (Silvennoinen 2008, 16.)

”Tietoasiantuntijat ry:n jäsenet ovat pääasiallisesti tiedon hankinnan ja hallinnan, tiedon johtamisen, sisällöntuottamisen ja analysoinnin parissa työskenteleviä erikoisosaajia” (Tietoasiantuntijoiden www-sivut 2011). Tietoasiantuntijat ry:n eri työryhmien vetäjät ovat pohtineet verkostoitumisen merkitystä ja hyötyjä tietualan ammattilaisille. Alan ammattilaisten tapaamiset, yhteiset koulutustilaisuudet ja tutustumis-

käynnit työpaikoille antavat uusia virikkeitä omaan työhön ja mahdollistavat uusien sosiaalisten kontaktien luomisen. Kollegaverkostojen avulla voi saada apua oman työn isoihin ja pieniin ongelmiin. Verkostot auttavat myös pysymään ajan tasalla oman alan kehityksestä. Verkostoitumisella on myös merkitystä ammatillisen identiteetin vahvistamiseen ja vahvistumiseen. (Railotie 2006, 28.)

6.4 Asiantuntijaorganisaatioiden verkostoituminen

Asiantuntijoiden välinen verkostoituminen on yksi tapa turvata kirjaston toiminnan taso ja kehittää sen toimintaa. Asiantuntijaorganisaatioiden verkostoitumisella tarkoitetaan yhteistyössä toimivaa yhteistyö- ja alihankintaketjua, jonka tavoitteena on mahdollistaa verkostoon kuuluvien organisaatioiden keskittyminen omaan erityisosaamiseensa. Yhteistyön avulla koko verkosto hyötyy jäsenorganisaatioiden asiantuntijuudesta. (Haasio & Piukkola 2000, 10–11, 18.)

Kirjastojen verkostoitumisen tavoitteena on Haasion & Piukkolan (2000, 10–11, 18) mukaan säästää kustannuksia ja hyödyntää eri alojen erityisosaamista. Kustannussäästöjen lisäksi yhteistyöllä pyritään

- lisäämään työnjakoa ja toimintakapasiteettia eri organisaatioiden kesken
- kasvattamaan toiminnan uskottavuutta
- lisäämään ja kehittämään sekä uusia että jo olemassa olevia palveluja ja palvelukokonaisuuksia
- jakamaan sekä pienentämään toiminnan riskejä
- hyödyntämään olemassa olevia resursseja
- tehostamaan markkinointia ja kohottamaan henkilökunnan työmotivaatiota

6.5 Verkostoitumisen edellytyksistä

Verkostoitumisen lähtökohtana on luoda visio, johon yhteistyöllä pyritään. Lähtötilanteessa oma organisaatio ja yhteistyökumppani määrittelevät, mitä he verkostolta

haluavat ja miten siinä halutaan toimia. Molemmat osapuolet tekevät myös osaamiskartoituksen, jonka avulla selvitetään verkoston jäsenten resurssit. Kartoitukseen voidaan käyttää SWOT-analyysia, jonka avulla saadaan parhaiten kartoitettua eri toimijoiden vahvuus- ja erityisosaamisalueet. Analyysin jälkeen molemmat osapuolet sitoutetaan yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. (Haasio & Piukkola 2000, 23–24.)

6.6 Kirjastojen palvelut verkossa

Perinteisen asiakaspalvelun lisäksi kirjastojen palvelut ovat saatavilla myös verkon kautta ajasta ja paikasta riippumatta. Verkkoasiointi on kasvanut siinä määrin, ettei verkossa olevia palveluja enää pidetä ”varsinaisten” palvelujen lisävaihtoehtona; monelle asiakkaalle asioinnin lähtökohtana on, että kaikki julkiset palvelut ovat saatavilla tietoverkossa. Etenkin nuorten asiakkaiden toivotaan löytävän kirjaston palvelut ns. Web 2.0. -sovellusten eli yhteisöllisten sovellusten, esim. Facebookin ja Second Lifen kautta. Julkishallinnon resursseja karsitaan tuottavuusohjelmien perusteella, ja säästöjä pyritään löytämään joka paikasta. Samalla kun yritykset ulkoistavat palveluitaan verkkoyhteisöille, voidaan visioida mitä vaihtoehtoja sosiaalinen media tarjoaa kirjaston asiakaspalvelun kehittämässä. Vastavuoroisesti verkon yhteisölliset sovellukset mahdollistaisivat myös asiakkaiden asiantuntijuuden hyödyntämisen. (Lehmikoski-Pessa 2008, 5–6, 8.)

7 AMMATILLINEN TIEDONHANKINTA

Tiedonhankintatutkimus tarkastelee tiedonlähteiden ja kanavien valintaan liittyviä kysymyksiä sekä valittujen kanavien ja lähteiden hyödyntämistä eri tarkoituksiin. Tieteenala on kiinnostunut erityisesti yksilöstä toimijana. Tiedonhankintatutkimus pyrkii selvittämään tiedollisia, yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja yksilöllisiä syitä, jotka vaikuttavat tiedonhankintaan. Tieteenala on kiinnostunut myös ongelmanratkaisusta, päätöksentekoon liittyvistä seikoista sekä relevanssin arvioimisesta. (Haasio & Savolainen 2004, 13.)

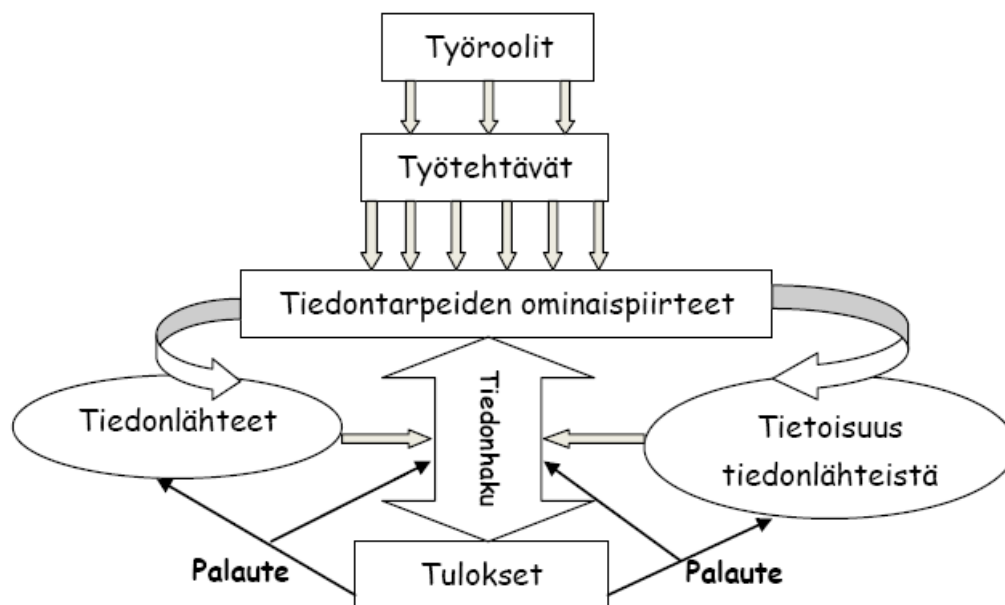
Tiedontarpeiden, tiedonhankinnan ja hankitun tiedon käytön keskeisimpänä jaottelun perusteena voidaan käyttää sitä, liittyvätkö nämä ilmiöt päivittäisten työtehtävien suorittamiseen tai päätoimiseen opiskeluun. Tällöin kyse on ammatillisen tiedon tarpeista, hankinnasta ja käytöstä. Ammatillisen tiedonhankinnan käsitettä voidaankin tarkentaa viittaamalla tiettyyn ammattiryhmään tai ammattikäytäntöön. Tässä yhteydessä voidaan puhua tieteellisen tiedon tarpeista, hankinnasta ja käytöstä. Ei-ammattillisen tiedon tarpeet, hankinta ja käyttö voivat tyypillisesti liittyä työn ulkopuolisten ongelmien ratkaisemiseen, tavaroiden tai palvelujen hankintaan tai vapaa-ajan harrastuksiin. (Haasio & Savolainen 2004, 21.)

7.1 Markkinaymmärrys

Menestyvien yritysten toiminta perustuu usein hyvään asiakasymmärrykseen. Mitä paremmin yritys tai yritysverkosto tuntee asiakkaansa ja on perehtynyt heidän muuttuviin tarpeisiinsa, sitä tarkemmin, tehokkaammin ja taloudellisemmin yritys osaa kohdentaa omat kehitystoimensa. Lupaavan asiakasryhmän tunnistaminen on yritysverkostojen ydinkysymys. Kun mahdollinen kohderyhmä on tunnistettu, sen tarpeita pyritään selvittämään asettumalla asiakkaan asemaan. On tärkeää saada selville, mitä asiakas arvostaa, mitkä ovat hänen odotuksensa, miten hän hankkii tavaran tai palvelun ja mitä mahdollisia erityistoiveita hänellä on. Tarpeiden selvittäminen toteutetaan tapaamalla asiakkaita ja usein myös tekemällä yhteistyötä heidän kanssaan. (Niemelä 2002, 38–39.)

Ostokäyttäytymistä tutkittaessa tarkastellaan mitä tuotteita asiakkaat ostavat, kuinka suuria määriä tuotteita hankitaan ja mitkä ovat hankintakanavat. Ostoprosessi muodostuu kuudesta eri vaiheesta; vaikuttavien tarpeiden tiedostamisesta ja määrittelystä, vaihtoehtoisten ratkaisujen selvityksestä, hankintalähteiden taustoista, tarjolla olevien vaihtoehtojen arvioinnista sekä aikaisemmista ostokokemuksista. (Bergström & Leppänen 2007, 75; Rope 2005, 63.) Tiedonhankintaprosessia voidaan verrata kuluttajien ostokäyttäytymiseen; asiakkaalla on tiedontarve, johon hän etsii ratkaisua. Asiakas pohtii, mitä vaihtoehtoisia lähteitä ja kanavia on tarjolla, ja valitsee niistä yhden tai useamman. Lopuksi asiakas arvioi vastasiko käytetty kanava tai lähde hänen tiedontarpeitaan.

7.2 Ammatillisen tiedonhankinnan malli

Kuvio 2. The Information seeking of professional's model (Leckie, Pettigrew & Sylvain 1996, 180).

Leckie ym. (1996, 180–182) ovat kehittäneet ammatillisen tiedonhankinnan mallin, jota voidaan joustavasti soveltaa eri ammattiryhmille. Mallin mukaan jokaisella ammattilaisella on päivittäiseen työhön liittyviä rooleja ja työn eri osa-alueisiin kuuluvia tiedontarpeita, jotka käynnistävät tiedonhakuprosessin. Työroolit jaetaan viiteen eri kategoriaan; palveluntuottaja, työnjohtaja, tutkija, kouluttaja ja opiskelija. Esim. opettajalla on kouluttajan rooli, mutta hän toimii myös opiskelijana osallistuessaan oman alansa seminaareihin ja jatkokoulutukseen. Tiedontarpeet vaihtelevatkin paljon ammattilaisen eri rooleissa. Käytännössä tiedontarve voi liittyä esim. teknisen ongelman ratkaisuun tai asiakkaalle tarjottaviin tuotteisiin tai palveluihin.

Tiedonhakuun liittyy vuorovaikutteisia muuttujia, jotka vaikuttavat onnistuneeseen lopputulokseen, eli siihen vastaako tiedonhaun tulos ammattilaisen tiedontarpeita. Myös ammattilaisen ikä, työkokemus ja työtehtävät vaikuttavat lopputulokseen; kokeneella työntekijällä on vuosien työkokemuksen ja mahdollisesti verkostoitumisen kautta hankittuja kanavia, jotka helpottavat ja nopeuttavat tiedonhakua. Lähteen valintaan vaikuttavat paitsi käytettävissä oleva aika, myös sen tuttuus, luotettavuus,

käytettävyys, kustannukset, laatu ja saavutettavuus. Tietoisuus saatavilla olevista tiedonlähteistä on myös merkittävä tekijä tiedonhakuprosessissa. Jos tiedonlähde on aikaisemmin osoittautunut hyödylliseksi, sitä käytetään myös jatkossa. Jos taas tiedonlähteestä saatu tieto on osoittautunut riittämättömäksi, tai se ei ole vastannut tiedontarpeeseen, ammattilainen etsii uusia kanavia ja tiedonhakuprosessi käynnistyy uudelleen. (Leckie ym. 1996, 182–185.)

Verrattuna yleisiin kirjastoihin, joiden kokoelmatyön periaatteena on tarjota tasavertaisesti jokaiselle jotain, ammattikorkeakoulukirjastot hankkivat kokoelmiinsa aineistoa, joka palvelee nimenomaan oppilaitoksen eri koulutusalojen opiskelijoiden ja opetuksen ammatillisia tiedontarpeita sekä TKI-toimintaa. Opinnäytetyön avulla selvitetään kirjastonkäytön näkökulmasta vastaako tarjolla oleva aineisto ja palvelut merenkulkualan koulutuksen ammatillisen tiedonhankinnan tarpeita.

8 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU

8.1 Tutkimusstrategia

Tapaustutkimus on yksi perinteisistä tutkimusstrategioista. Sen avulla pyritään tuottamaan syvällistä ja tarkkaa tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta toisiinsa liittyviä tapauksia. Tapaustutkimuksen kohteena on tyypillisesti yksilö, ryhmä tai yhteisö, jonka prosesseja tai yksittäistapauksia tutkitaan suhteessa ympäristöön. Aineistoa voidaan kerätä hyödyntämällä erilaisia metodeja, kuten havainnoimalla, haastatteleamalla ja tutkimalla dokumentteja. (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara 2009, 134; Ojasalo ym. 2009, 52.) Opinnäytetyön avulla kerätään tietoa merenkulkualan opiskelijoiden ja henkilökunnan ammatillisesta tiedonhakuprosessista.

8.2 Aineiston keruu

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole etsiä keskimääräisiä yhteyksiä eikä tilastollisia yhdenmukaisuuksia, vaan sen avulla pyritään ymmärtämään tutkimuskohdet-

ta. Vastausten määrä ei ole ratkaiseva, koska aineiston pohjalta ei tehdä tilastollisia päätelmiä. Aineiston keruussa olennaista on aineiston kylläntyminen eli saturaatio, jolloin samat asiat alkavat kertaantua haastatteluissa. (Hirsjärvi ym. 2009, 181–182.)

Aineiston keruu toteutettiin maaliskuussa 2011. Tutkimuksen perusjoukon muodostivat korkeakoulujen opetushenkilöstö ja opiskelijat. Tutkimusaineisto kerättiin kahdessa osassa. Laadulliselle tutkimukselle ominaisesti opinnäytetyössä haluttiin keskittyä pieneen määrään vastauksia ja analysoida saadut vastaukset mahdollisimman tarkasti. Kyselyn vastaajat valittiin harkinnanvaraisella otoksella. (Eskola & Suoranta 1998, 18.)

SAMKin ja Novian kirjastojen johdon näkemyksiä yhteistyön lähtökohdista ja mahdollisuuksia kartoitettiin sähköpostihaastattelulla (liite 1). Kysymykset lähetettiin kirjastojen johtajille maaliskuun alussa, ja he vastasivat kyselyyn kuun loppuun mennessä.

Molempien ammattikorkeakoulujen henkilökunnasta valittiin harkinnanvaraisella otoksella haastateltaviksi neljä opettajaa; haastateltavien joukossa oli koulutusjohtaja, neljä koulutusohjelmajohtajaa, kaksi ammattiaineiden opettajaa ja yksi perusopin-
to-moduulin lehtori. Kummassakin toimipisteessä tutkimusaineisto kerättiin opettajilta strukturoidun lomakehaastattelun (liite 2) avulla, jolloin kysymysten muotoilu ja järjestys olivat kaikille sama (Eskola & Suoranta 1998, 87). Lomaketutkimukselle ominaisesti vastaajilta kysyttiin vain tiettyjä, tutkijaa kiinnostavia ja tutkimusongelman kannalta olennaisia kysymyksiä, joille oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot (Alasuutari 2007, 51). Kysymysten laadinnassa sovellettiin kirjastonkäytön näkökulmasta Leckien, Pettigrew'n ja Sylvainin ammatillisen tiedonhankinnan mallia. Lomakehaastattelun avulla haluttiin selvittää, kuinka usein, mistä ja mihin tarpeeseen merenkulkualan liittyvää tietoa haetaan. Myös tiedonlähteen valintaan vaikuttavia tekijöitä haluttiin kartoittaa.

Lomakkeen kysymykset koostuivat pääosin monivalintakysymyksistä - ja skaaloihin perustuvista kysymyksistä. Avoimia kysymyksiä oli muutama. Monivalintakysymyksiin oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot, joista vastaaja valitsi mieleisensä. Asteikkoihin eli skaaloihin perustuvassa kysymystyypissä

vastaajalle esitettiin väittämiä, joista hän valitsi sen, miten voimakkaasti hän on samaa tai eri mieltä esitetyn väittämän suhteen. Avoimiin kysymyksiin vastattiin kirjoittamalla vastaus niille varattuihin kohtiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 198-200.)

Novian henkilökunnan haastattelujen ajankohdat sovittiin etukäteen, ja tilaisuutta varten varattiin aikaa noin tunti haastattelua kohden. Haastattelulomakkeet lähetettiin vastaajille etukäteen, jotta he saivat mahdollisuuden tutustua kysymyksiin ennakolta. SAMKissa haastattelujen ajankohdat sovittiin paikan päällä henkilökunnan aikataulun mukaan.

Opiskelijoiden vaihtoehtoina oli vastata joko e-lomakekyselyyn tai kontrolloituun kyselyyn. Hirsjärven ym. (2009, 196–197) mukaan kontrolloitu kysely voidaan toteuttaa kahdella tavalla. Informoitu kysely jaetaan henkilökohtaisesti esim. työpaikoilla ja kouluissa ja samalla vastaajille kerrotaan tutkimuksen tarkoituksesta, sisällöstä ja tarvittaessa vastataan aiheeseen liittyviin kysymyksiin. Henkilökohtaisesti tarkistetussa kyselyssä tutkija lähettää lomakkeet postitse, mutta hän noutaa vastaukset itse sovittuna ajankohtana.

Aineiston keruussa päädyttiin informoituun kyselyyn, koska e-lomakekyselynä toteutetun, kirjaston kevään 2010 asiakastyytyväisyyskyselyn vastausprosentti jäi merenkulun toimipisteessä hyvin alhaiseksi. Lomakkeesta laadittiin opiskelijoille lyhyempi versio. Vastaajiksi valittiin molemmista toimipisteistä noin 20–25 opiskelijaa. Toimipisteiden lehtorien kanssa sovittiin etukäteen aika, jolloin kyselylomakkeet tultiin jakamaan opiskelijoille. Lomakkeet myös kerättiin itse vastaajilta. Menettelyllä haluttiin varmistaa, että opiskelijoilta saadaan riittävä määrä vastauksia. SAMKissa vastauksia kerättiin myös kirjastossa.

Ennen haastattelutilannetta vastaajille selvitettiin, että tiedot käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti eikä heidän henkilöllisyytensä tule tutkimuksen missään vaiheessa ilmi. Opettajien haastattelut tallennettiin myös sanelulaitteella, koska vastaajilla oli mahdollisuus esittää aiheeseen liittyviä kommentteja ja mielipiteitä lomakkeen kysymysten ulkopuolelta. Ennen haastattelutilannetta opettajilta pyydettiin lupa taltiointiin. Haastattelujen aikana käytiin aiheeseen liittyen vilkasta keskustelua, ja taltiointinista oli huomattavasti apua aineiston analysointivaiheessa.

Kaksikielisyys ei ollut aineiston keruussa ongelma. Noviassa haastatellut opettajat hallitsevat molemmat kotimaiset kielet, ja haastattelut voitiin toteuttaa suomeksi. Haastattelujen aikana pystyttiin myös tarvittaessa tarkentamaan kysymysten sisältöä. Novian opiskelijoilta vastaukset kerättiin kahdessa erässä. Ensimmäisellä kerralla kyselylomake oli pelkästään suomenkielinen, ja kaksikieliset opiskelijat vastasivat kysymyksiin. Opiskelijan palautteen perusteella kyselylomake (liite 3) käännettiin toiselle kotimaiselle kielelle, jotta myös ruotsia äidinkielenään puhuvat opiskelijat voivat vastata kyselyyn. Länsirannikon Koulutus Oy WinNovan merenkulkualan toimipisteen kielten lehtori tarkisti lomakkeen kieliasun.

8.3 Aineiston käsittely ja analyysi

Sisällönanalyysi on menettelytapa, jolla pyritään analysoimaan dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Menetelmällä kerätty aineisto saadaan järjestettyä johdtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysillä on tarkoitus saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.) Eskolan ja Suorannan (1998, 165–166) mukaan laadulliseen aineistoon voidaan soveltaa myös määrällistä analyysia. Kvantifioinnin avulla aineisto voidaan esim. luokitella erilaisten tekijöiden mukaan.

Opetushenkilöstön haastattelutaltioinnit siirrettiin tietokoneelle ja kuunneltiin. Haastattelut litteroitiin eli kirjoitettiin puhtaaksi osittain. Monivalintakysymyksistä - ja skaaloihin perustuvista kysymyksistä laadittiin yhteenveto eri vastausvaihtoehtojen lukumäärän mukaan. Tarvittaessa lomakkeen asteikkoihin perustuvien kysymysten vastauksia täydennettiin keskiarvotiedoilla. Avoimien kysymysten vastaukset ryhmiteltiin eri aihepiirien mukaan, ja niistä laadittiin yhteenveto. Myös kirjastonjohtajien haastatteluista laadittiin kooste.

SAMKissa ja Noviassa opiskelee yhteensä noin 500 merikapteeni- ja insinööriopiskelijaa. Molemmissa korkeakouluissa kyselyyn vastasi 24 opiskelijaa. Vastausten määrä (48 kpl) on perusjoukkoon nähden suppea. Vastausten perusteella ei voi tehdä yleistettäviä päätelmiä opiskelijoiden tiedonhankintaan liittyvistä seikoista tai verrata tuloksia keskenään. Parin kysymyksen kohdalla korkeakoulujen opiskelijoiden vas-

tauksissa ilmeni mainittavia eroja, ja vastaukset käsiteltiin erikseen. Muuten merenkulkualan opiskelijoita on tarkasteltu kokonaisuutena, ja tulokset ovat lähinnä suuntaa antavia.

9 TULOKSET

9.1 Kirjastonjohtajat

Ammattikorkeakoulujen kirjastonjohtajilta tiedusteltiin heidän näkemyksiään merikirjastojen välisen yhteistyön lähtökohdista ja edellytyksistä. Tämänhetkisen yhteistyötilanteen lisäksi kartoitettiin kirjastojen toiminnan vahvuuksia ja heikkouksia sekä yhteistyön mahdollisia rajoitteita.

Vuonna 2011 edelleen sekä Novian että SAMKin merikirjastot osallistuvat merenkulun asiasanaston ylläpitoon, ja kirjastojen edustajat osallistuvat säännöllisin väliajoin pidettäviin asiasanastoryhmän kokouksiin. Molempien korkeakoulujen kirjastot toimivat verkostomaisesti ja tekevät yhteistyötä oman organisaation muiden toimipisteiden kirjastojen kanssa. Verkostoitunut kirjasto on yksi molempien AMK-kirjastojen vahvuuksista. Kirjastojen perinteinen yhteistyömuoto kansallisella tasolla on kaukolainaus. Aineiston säilytyksessä Aboa Mare tekee yhteistyötä Åbo Akademin kanssa; arkistomateriaali on sijoitettu keskitetysti yliopiston Merihistorian laitokselle.

SAMKin merenkulun kirjasto tekee epävirallista yhteistyötä mm. Turun yliopiston Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskuksen sekä Länsirannikon koulutus Oy WinNovan kanssa. Kansallisella tasolla SAMK osallistuu kirjastojen väliseen viralliseen yhteistyöhön AMKIT-konsortion ja FinElibin kautta.

Novian Aboa Maressa kirjaston sijainti lähellä asiakkaita ja keskellä opetustoimintaa on kirjastolle etu. Myös Raumalla pienessä merenkulun toimipisteessä kirjaston ja henkilökunnan välinen yhteistyö on tiivistä. Työntekijät tuntevat toisensa henkilökohtaisesti, mikä helpottaa kirjaston päivittäistä toimintaa opetuksen tukena.

Yhteistyö WinNovan kanssa on yksi SAMKin merenkulun kirjaston vahvuuksista. WinNovan henkilökuntaan kuuluu kirjastovirkailija, joka työskentelee oman työnsä ohessa myös SAMKin kirjastossa. Yhteistyötä on tehty vuodesta 2008 lähtien, ja se on mahdollistanut kirjaston aukioloaikojen pidentämisen. Yhteistyö WinNovan kanssa tekee merenkulun kirjaston toiminnasta kuitenkin haavoittuvaa; jos toinen aste vetäytyy yhteistyöstä, kirjaston aukiolo lyhenee. Merenkulun kirjastoon hankitaan aineistoa, jota hyödynnetään sekä ammattikorkeakoulun että ammatillisen oppilaitoksen opetuksessa. Tällä hetkellä WinNova hankkii opetuksessa tarvittavan materiaalin itsenäisesti, eikä aineisto ole kirjaston kautta lainattavissa. Pienet aineistomäärät ja henkilöstö- ja aineistoresurssien niukkuus ovat yksi SAMKin merenkulun kirjaston heikkouksista.

Satakunnan ammattikorkeakoulun muodostavat aikaisemmin toimineet teknilliset oppilaitokset, terveydenhoito-oppilaitokset, kauppaopistot sekä merenkulkuoppilaitos. Itsenäisistä oppilaitoksista muodostuneilla toimipisteillä on toiminnassaan omat, pitkät perinteet, jotka voivat hidastaa nykyisen organisaation toimintaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön kaavaileman korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen tavoitteena on vähentää ammattikorkeakoulujen lukumäärää ja suurentaa opetusyksilöiden kokoa (Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut 2011). Mahdolliset muutokset ammattikorkeakouluverkostossa voivat vaikuttaa sekä SAMKin opetuksen että kirjastojen toimintaan Raumalla.

Novia on Suomen ainoa ruotsinkielistä merenkulkualan AMK-opetusta antava korkeakoulu. Opetuskielestä huolimatta yhteistyötä muiden merikirjastojen kanssa voitaisiin tiivistää. Merenkulku on kansainvälinen ala, ja valtaosa tarjolla olevasta aineistosta on julkaistu muulla kuin suomen kielellä. Yhteistyö erityisesti e-aineiston hankinnoissa, esim. ulkomaisten lehtien ja tietokantojen osalta, olisi molemmille osapuolille hyödyllistä. Yhteishankintoja voivat rajoittaa lisenssisopimuksiin liittyvät käyttöoikeudet.

SAMKin pienen kirjaston verkottuminen on sen toiminnan kannalta elintärkeää. Tilanne on sama niin ammattikorkeakoulun sisällä kuin valtakunnallisella tasolla. Yksittäisillä kirjastoilla ei ole resursseja hankkia asiakkaiden käyttöön kalliita aineistoja. Tämä on nähtävissä niin SAMKin sisällä kuin valtakunnallisella tasolla.

Molempien kirjastonjohtajien mielestä erikoisalojen pienten kirjastojen yhteistyö on kummallekin osapuolille hyödyllistä. Merenkulun asiasanasto on tärkeä virallinen yhteistyömuoto, mutta tämän lisäksi yhteistyötä kannattaa tehdä vähintäänkin epävirallisella tasolla. Kirjastot voisivat vapaaehtoisesti ja keskinäisellä sopimuksella profiloitua. Kaukopalvelun tehostaminen on yksi vaihtoehto lisätä yhteistyötä. Tutustumiskäynnit ja henkilökohtainen yhteydenpito ovat myös hyviä yhteistyömuotoja.

”Fördelar skulle vara att ett närmare samarbete skulle fördjupa vår personals kunskande inom ämnesområdet.” (Kirjastonjohtaja, Novia)

Lounais-Suomen meriklusteri kattaa Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakunnat. SAMKin kirjaston johdon mielestä yhteistyötä voitaisiin tehostaa myös alueen meriklusteriin kuuluvien yritysten kanssa. Koska merenkulkuala on jo lähtökohtaisesti kansainvälinen toimiala, yhteistyötä voitaisiin laajentaa kansainvälisellekin tasolle.

Novian merenkulun kirjaston resurssit yhteistyön toteutukseen ovat tällä hetkellä rajalliset. Kirjastoa hoidetaan osa-aikaisesti, ja kirjastonhoitaja päivystää toimipisteessä kahtena päivänä viikossa. Henkilöstöresurssien niukkuus rajoittaa luonnollisesti yhteistyöhön osallistumista.

SAMKin kirjaston johdon mielestä yhteistyö edellyttää riittäviä henkilöstöresursseja eli esim. mahdollisuutta vierailta toisessa organisaatiossa. Yhteistoiminnan tärkein edellytys on kuitenkin oikea, avoin asenne yhteistyötä kohtaan. Kirjaston johdon ja toimipisteen tuki on yhteistyön toteutuksen edellytys. Toimipisteiden välisen opetusyhteistyön kehittäminen edistäisi samalla kirjastojenkin välistä yhteistoimintaa.

”Yhteistyöhön tarvittavat resurssit ovat varmasti aina rajalliset, mutta SAMKin kirjasto on tällä hetkellä keskimäärin hyvässä asemassa. Yhteistyöllä säästetään pidemmällä aikavälillä resursseja, joten mahdollisuuksien ja käytössä olevien resurssien mukaan yhteistyötä pyritään tukemaan.” (Kirjastonjohtaja, SAMK)

9.2 Opetushenkilöstö

9.2.1 Taustamuuttajat

Haastateltaviksi valitut opettajat ovat kokeneita opetusalan ammattilaisia, joille on kertynyt alakohtaista työkokemusta keskimääräinen 26 vuotta. Kaikki opettajat olivat miehiä ja yhtä poikkeusta lukuun ottamatta merenkulun ammattiaineiden opettajia. Yleisaineiden opettaja on aikaisemmin toiminut konetekniikan lehtorina, ja hänellä on huomattava työkokemus alalta.

Merenkulkuala kehittyy koko ajan, mutta muutos ei ole yhtä nopeaa kuin kaikkein hektisimmillä aloilla. Opetushenkilöstö hakee aktiivisesti merenkulkualan yleisesti liittyvää tietoa. Enemmistö haastateltavista tarvitsee tietoa omasta alasta päivittäin. Loput opettajista etsivät merenkulkuun liittyvää tietoa vähintään kuukausittain.

9.2.2 Verkkosivut tiedonlähteenä

Haastattelulomakkeeseen oli kerätty mm. ympäristönsuojelua, laivanrakennusta, merenkulun turvallisuutta ja lainsäädäntöä käsitteleviä verkkosivuja. Listalla olivat myös hakukone Google ja Wikipedia. Kysymysten avulla haluttiin kartoittaa verkossa vapaasti olevien keskeisten merenkulkualaa käsittelevien sivustojen käyttöä.

Jokaista lomakkeessa mainittua merenkulkuun liittyvää sivustoa on käytetty tiedonhakuun. Kaikki opettajat ovat käyttäneet myös hakukone Googlea ja Wikipediaa ammatilliseen tiedonhankintaan. Google-hakua käytetään eri organisaatioiden, esim. Finlexin, kotisivujen hakuun. Yksi haastatelluista mainitsee erikseen käyttävänsä Wikipediaa vain harvoin tiedonhankintaan.

Kaikki haastateltavat ovat käyttäneet Finlexin, International Maritime Organizationin (IMO), Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskuksen (MKK), Onnettomuustutkintakeskuksen ja Liikenneviraston (Trafi) verkkosivuja. Vähintään puolet opettajista on hakenut tietoa ABB:n, European Maritime Safety Agency'n (EMSA), International Chamber of Shippingin, Itämeriportaalin, STX European, Suomen Varustamoiden,

ympäristö.fi:n, Wärtsilän ja World of portsin sivustoilta. Alle puolet haastatelluista on käyttänyt Man Diesel & Turbon, Merikotkan, Suomen Laivanpäällystöliiton, Suomen Merimies-Unionin sekä Viestintäviraston www-sivuja.

Opettajien vastauksissa oli selkeä ero opetuksen painopisteen mukaan. Ero on huomattavissa myös opiskelijoiden vastauksissa. Konetekniikan lehtorit hakevat huomattavasti enemmän tekniikkaan yleisesti liittyvää tietoa, samoin merinsinööriopiskelijat. Yksi lehtoreista pohti haastattelun aikana tarkempia syitä tiedonhaun suuntautumisen. Kansi- ja konepäällystön opiskelijat suhtautuvat merityöhön eri näkökulmista: kansipäällystön ammatinvalintaan vaikuttaa kiinnostus nimenomaan merenkulkua kohtaan, konemestareille laiva taas on työpaikka, mistä löytyy ”kaikki tekniikka kasattuna”. Uranvalinnan taustalla on usein laaja kiinnostus tekniikkaa kohtaan.

9.2.3 Työtehtäviin liittyvä tiedonhaku

”Tiedonhaku, sen merkitys nykymaailmassa mun mielestä siis, se on oikeastaan ensimmäinen asia mikä pitäisi osata - tiedonhaku.”(Opettaja, Novia)

Haastattelulomakkeeseen oli kerätty erityyppisiä opetustyöhön ja opiskeluun liittyviä tehtäviä. Opettajat ovat hankkineet kaikkiin aihealueisiin liittyvää tietoa, ainoastaan yksi lehtori ei ole tarvinnut tietoa oman organisaation edustamiseen. Opettajien toimenkuva vaikuttaa luonnollisesti siihen, kuinka usein eri työtehtäviin liittyvää tietoa tarvitaan. Esim. puolet haastatelluista hakee johtamiseen liittyvää tietoa vähintään kuukausittain, puolet harvemmin. Vastauksissa on selvä hajonta työtehtävien mukaan. Tehtäviin, jotka eivät kuulu omaan toimenkuvaan, tarvitaan harvemmin tietoa.

Tiedonhaku painottuu opettajan työlle ominaisesti esitelmien ja esitysten laadintaan, kirjallisiin töihin ja opetusmateriaalin valmisteluun. Näihin työtehtäviin kaikki haastateltavat hakevat tietoa vähintään kuukausittain. Valtaosa opettajista hakee lähes yhtä usein tietoa ammatillista lisäkoulutusta, merenkulun lainsäädäntöä, meritekniologiaa ja työturvallisuutta varten. Tietoa tarvitaan selkeästi harvemmin oman korkeakoulun edustajana toimimista varten. Merenkulkualan kansalliseen ja kansainväli-

seen yhteistyöhön liittyvää aineistoa haetaan pääsääntöisesti vähintään kuukausittain. Alan kehityksen seuraaminen liittyy läheisesti merenkulkualan yhteistyöhön, ja yli puolet vastaajista hankkii alan kehitykseen liittyvää tietoa vähintään joka viikko.

Opetusmateriaalin valmistelu on opettajille jatkuva prosessi. Opetuksessa käytettävä aineisto elää päivittäin merenkulkualan muutosten mukana. Tiedonhankinnassa yhdistetään eri aihepiireistä löydettyä tietoa, ja samaa aineistoa voidaan hyödyntää eri opintojaksoilla. Tiedonhankintaan vaikuttaa myös opetuksen aikataulu; kun opettajia on paljon, tiedonhankinnalle ei välttämättä jää aikaa. Rauhallisemman opetusjakson aikana opettajalla on mahdollisuus keskittyä tiedonhankintaan, ja hän voi hakea tietoa lähes päivittäin.

Pääpaino opettajien tiedonhankinnassa on omaan opetusalaan liittyvien opintojaksojen opetusmateriaalin valmistelussa ja päivityksessä. Toimenkuvan mukaan tiedonhankinta painottuu kansipuolen aineistoon, konetekniisiin aineisiin, luokituslaitoksiin, johtamiseen, merioikeuteen, merihistoriaan ja merenkulkualan turvallisuuteen. Novian alkoi englanninkielinen merikapteenikoulutus syksyllä 2010, ja opetusmateriaalin valmistelu kokonaan uutta koulutusohjelmaa varten on erityisesti työllistänyt opettajia.

9.2.3.1 Muut työtehtävät

Opetustyöhön liittyvän tiedonhaun lisäksi opettajat hakevat merenkulusta tietoa myös toisenlaisiin tehtäviin. Yksi opettajista ylläpitää omaa merenkulkuaiheista verkkosivua, ja hän hankkii lisäksi tietoa oman yrityksen toimintaa varten. Novian lehtori on perustanut konetekniikkaa ja yleisesti tekniikkaa käsittelevän blogin, joka sisältää noin 30–40 linkkiä. Verkkosivu on kaikille avoin, ja sitä voi hyödyntää jokainen tekniikasta ja laivanrakennuksesta kiinnostunut tiedonhakija. Opiskelijoille kerrotaan verkkosivun osoite heti opintojen alussa, ja he voivat palata sivustolle opintojen edetessä ja eri aihealueiden tullessa ajankohtaiseksi. Tällä hetkellä blogin sisältö koostuu pelkästään linkeistä. Esim. suurimmat merikoulut tallentavat omille kotisivuilleen oppimateriaalia, ja näitä sivustoja on linkitetty verkkosivulle.

Aikuisopiskelijoilla on aikaisemman koulutuksen lisäksi laajalti kokemusta ja tietoa työelämästä. Myös heiltä saa hyviä neuvoja ja kommentteja blogin sisältöön. Aivan kuten sosiaalinen media mahdollistaa kirjastolle asiakkaiden asiantuntijuuden hyödyntämisen, myös opettajat saavat opiskelijoilta vastavuoroisesti vinkkejä ja apua merenkulkuaan liittyvään tiedonhankintaan.

Opetushenkilöstön tiedonhankinta on kausiluonteista, ja se vaihtelee tilanteen ja työtehtävien mukaan. Korkeakouluissa on otettu käyttöön AHOT eli aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen. Aihealueeseen perehtyminen on edellyttänyt opettajilta uuden tiedon hankkimista. Koulutusjohtajat tarvitsevat tietoa omaan organisaatioon ja hallinnollisiin tehtäviin liittyvään työhön. Tietoa tarvitaan myös opintojakoselosteiden laadintaa ja päivitystä varten. Lisäksi opettajat hakevat tietoa opinnäytetöiden ohjaukseen ja oman ammattitaidon ylläpitoa varten.

9.2.4 Kirjastojen tietokantojen käyttö

Lomakkeeseen oli kerätty eri kirjastojen tietokantoja, jotka sisältävät merenkulkualan ammattikirjallisuutta. Kaksi opettajaa ei ole lainkaan käyttänyt listalla olevia kokoelmaluetteloita. Haastateltaville selkeästi vierain oli Högskolan på Ålandin Katrina-tietokanta. Kahta poikkeusta lukuun ottamatta opettajat ovat tutustuneet oman ammattikorkeakoulun kirjaston aineistotietokantaan. Vähintään puolet opettajista on käyttänyt tiedonhankintaan yliopistokirjastojen Linda-tietokantaa ja Turun yliopiston Volter-kokoelmaluetteloita. Kaikkien aineistotietokantojen tiedot löytyvät Katrinaa lukuun ottamatta keskitetysti Nelli-portaalista. Yksi opettaja käyttää Nelli-portaalia kuukausittain tiedonhakuun, muut harvemmin tai ei lainkaan.

9.2.5 Erilaiset tiedonlähteet

Lähes kaikki opettajat käyttävät internetiä joka päivä tiedonhankintaan. Opettajat käyvät yhtä poikkeusta lukuun ottamatta päivittäin tai viikoittain epävirallisia keskusteluja tiedon hankkimiseksi. Myös oman organisaation kollegoja hyödynnetään tiedonhankinnassa pääosin päivittäin tai viikoittain. Työhön liittyvää tietoa kertyy välituntien aikana oman työpaikan käytävä- ja kahvipöytäkeskusteluissa. Ainoastaan

yksi haastateltava hyödynsi kollegoiden tietämystä harvemmin. On kuitenkin huomioitava, että opettaja voi työpaikallaan olla ainoa oman alansa asiantuntija. Hänellä ei välttämättä ole mahdollisuuksia keskustella muiden lehtoreiden kanssa opetuksen sisältöön liittyvistä asioista. Merenkulun asiantuntijoita, mm. työelämän edustajia, hyödynnetään tiedonhankinnassa lähes yhtä usein kuin oman työpaikan kollegoita. Muiden korkeakoulujen ja oppilaitosten opettajia hyödynnetään tiedonhankinnassa selvästi harvemmin.

Omaa työhuonemateriaalia käytetään pääsääntöisesti päivittäin tai vähintään viikoittain opetustuntien valmisteluun. Materiaali koostuu kirjojen lisäksi vuosien varrella kerätyistä muistiinpanoista. Artikkeleita kerätään sekä painetussa että sähköisessä muodossa. Kirjastossa saatavilla olevaa aineistoa käytetään tiedonhankintaan hieman harvemmin kuin omaa työhuonemateriaalia, kuitenkin vähintään joka kuukausi.

Esimestä käytetään vaihtelevasti tiedonlähteenä; puolet haastatelluista hyödyntää omaa esimestä tiedonhankinnassa joko päivittäin tai viikoittain, toinen puoli harvemmin tai ei lainkaan. Esimiehen käyttö tiedonlähteenä on selvästi verrannollinen siihen, onko hän saman alan asiantuntija. Ammattikorkeakoulun intranetin laatukäsi-kirjasta löytyy tietoa mm. opinnäytetyön ohjeistuksesta ja opetukseen liittyviä ohjeita ja sääntöjä. Kolme neljäsosaa opettajista hakee sisäisestä tietoverkosta tietoa vähintään kuukausittain. Kaksi haastateltavaa käyttää intranetiä tätä harvemmin.

Merenkulkualan koulutusta käsitteleviä kokouksia järjestetään kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Koulutukseen liittyviä virallisia kokouksia järjestetään ammattikorkeakouluissa säännöllisin väliajoin. SAMKin ja Novian merenkulun toimipisteissä pidetään henkilöstökokous joka kuukausi. Kolme neljäsosaa opettajista käyttää virallisia kokouksia tiedonlähteenä vähintään kuukausittain, kaksi haastateltavaa harvemmin.

SAMKin ja Novian omia julkaisuja käytetään vaihtelevasti tiedonhankintaan. Tekniikkaa ja merenkulkua käsitteleviä julkaisusarjoja ei välttämättä ole riittävästi tarjolla. Koulutusjohtaja ja koulutusohjelmajohtajat voivat hyödyntää tiedonhankinnassa oman organisaation hallintoa käsitteleviä julkaisuja. Haastattelujen aikana heräsi keskustelua myös siitä, lasketaanko opinnäytetyöt oman organisaation julkaisuiksi.

Erityisesti opiskelijat käyttävät lopputöitä usein tiedonlähteinä, ja opettajatkin hyödyntävät opinnäytetöitä opetustyössä.

Radiota käytetään tiedonlähteenä harvoin. Ainoastaan yksi opettaja hyödyntää radiolähetyksiä päivittäin tiedonhankintaan. Ohjelmatarjontaan ei välttämättä kuulu merenkulkua tai tekniikkaa käsitteleviä asiaohjelmia, joiden sisältö vastaisi ammattilaisten tiedontarpeita. Todennäköisesti radiouutisissa käsitellään joka viikko merenkualaa sivuavia aiheita. Puolet opettajista käyttää televisiota tiedonlähteenä vähintään kuukausittain, toinen puoli harvemmin. Erityisesti yhdysvaltalaiset merenkulkua ja laivanrakennusta käsittelevät ohjelmat saivat palautetta asioiden liiallisesta dramatisoinnista ja populismista.

9.2.6 Omat tiedonlähteet

Opetushenkilökunnalta haluttiin erikseen saada selville, mitä teoksia, lehtiä ja verkkosivuja he käyttävät ammatilliseen tiedonhankintaan. Kysymyksen tavoitteena oli selvittää, kuinka paljon opetuksessa käytetään aineistoa, jota ei ole kirjastossa saatavilla. Haastattelujen perusteella valtaosa opettajien käyttämästä painetusta materiaalista on hankittu kirjaston kautta. Opettajat pitivät omaan alaan liittyvän aineiston ja uutuuskirjojen etsimistä vaativana.

”Tekniikan alan materiaalin löytäminen on aika haasteellista.”(Opettaja, Novia)

Yksi opettajista mainitsi hyödyntävänsä Amazon.com-verkkokaupan kirjaesittelyjä ja aihepiirihakua apuna ammattikirjallisuuden hankinnassa. Verkkokaupalla on järjestelmä, joka tekee asiakkaalle hankintasuosituksia haettuun aihealueeseen liittyvistä teoksista. palveluntarjoaja myös tiedottaa asiakkaan tilaushistorian perusteella samalta alalta ilmestyvistä uutuusteoksista.

Opetushenkilöstön kiinnostus omaan erityisosaamiseen näkyy myös henkilökohtaisissa kirjahankinnoissa. Kahdella haastateltavalla on kotonaan mittava valikoima merenkulkuaiheista kirjallisuutta. Laajimmillaan Novian lehtorilla on oma ammattikir-

jasto, joka sisältää tuhansia merihistoriaa ja laivanrakennusta käsitteleviä teoksia. Kyseessä on Suomen laajin merenkulkualaa käsittelevä yksityiskokoelma.

Tekniikan opetusmateriaalista mainittiin erikseen useita teoksia. Uusimpia tekniikkaa käsitteleviä teoksia ovat Henrik Alvarezin Energitekniik, Kees Kuikenin Diesel Engines Vol 1 & 2, Pertti Hakalan ja Esko Kaappolan Kylmälaitoksen suunnittelu sekä Heikki Kauranteen, Jyrki Kajasteen ja Matti Vileniuksen Hydraulitekniikka. Opetuksessa hyödynnetään myös tekniikan alan vanhempia perusteoksia kuten Matti Kranilan Termodynamiikkaa, Paavo Kainulaisen Polttomoottoreita, Hydraulitekniikan perusteita ja komponentteja, Will Bohlin Teknillistä virtausoppia sekä Allan Virzeniuksen Keskipakopumput-teosta.

Kansipäällystön koulutuksessa hyödynnetään kirjastossa saatavilla olevia lastin kiinnitystä ja aluksen vakavuutta käsitteleviä ammattikirjoja sekä mm. Admiralty List of Radio Signals (ALRS) ja Admiralty Sailing Directions (Pilot Books)-kirjasarjoja. Haastattelujen aikana selvisi myös, että navigoinnin perusteos Bowditch's American Practical Navigator löytyy vapaasti verkosta sähköisenä versiona.

Luetuimpia suomenkielisiä ammattilehtiä ovat Laivapäällystöliiton julkaisema Suomen merenkulku, Laivalehti Tornator, Laiva sekä Konepäällystöliiton julkaisema Voima ja Käyttö. Ruotsinkielisistä lehdistä Sjöfartens tidning oli selkeästi luetuin kausijulkaisu. Lehteä luetaan lähes päivittäin sekä painettuna että sähköisenä versiona. Lehden toimisto sijaitsee Aboa Maren rakennuksessa, ja Novian henkilökunnalla on mahdollisuus saada julkaisusta henkilökohtainen kappale luettavakseen. Englanninkielisistä lehdistä mainittiin Maritime Journal, Safety at Sea, Seaways, Nautical Archaeology, Fairplay (newsletter), Marine Propulsion ja Motor Ship. Perinteistä merenkulkualan sanomalehteä Lloyd's Listia luetaan SAMKissa sähköisenä. Haastattelujen perusteella kirjastojen lehtivalikoima vastaa opetushenkilöstön tiedontarpeita, eikä tarjonnassa ilmennyt suurempia puutteita.

Haastattelulomakkeessa mainittujen verkkosivujen lisäksi opetushenkilöstö käyttää tiedonlähteenä useita verkossa vapaasti tarjolla olevia www-sivuja. Opettajilla on omalla työkoneella kirjainmerkkeihin tallennettuna lukuisia omaan opetusalaan liittyviä sivustoja. Luokituslaitoksista löytyy tietoa mm. Germanischer Lloyd'sin ja Det

Norske Veritasin (DNV) sivustoilta. Konetekniikkaan liittyvää tietoa on saatavilla ABS:n, Neste Oilin, Konepäällystöliiton, Lars Josefssonin ja SpiraxSarco.com:n kotisivuilta.

Satamaliikenteestä löytyy tietoa Liikenneviraston ylläpitämästä PortNet-järjestelmästä. Merenkulun turvallisuudesta tietoa tarjoaa mm. International Association of Classification Societies (IACS). Equasis-tietokannasta voi hakea kauppialusten laatua ja turvallisuutta koskevaa tietoa. Merenkulkualan ammattilaisille suunnattuja sivustoja ovat myös Nautical Instituten ja International Marine Contractors Associationin (IMCA) verkkosivut.

Verkossa on tarjolla runsaasti korkeakoulujen luentoja, joita voidaan hyödyntää opetuksessa. Apple iTunes U:n kautta voi ilmaiseksi seurata jopa tunnin mittaisia luonnontieteisiin liittyviä yliopistoluentoja joko ääni- tai videoluentona. Suuret ulkomaiset yliopistot liittävät omille kotisivuilleen vapaasti saataville tekniikkaa ja merenkulkua käsitteleviä luentoja. Myös teknillisen korkeakoulun, eli TKK:n, luentoja voi seurata YouTube-videopalvelun kautta. Esim. whiteboard-hakusanalla videopalvelusta löytyy lukuisia luonnontieteen luentoja. Ruotsissa tiedon avoimen jakamisen periaatteena on, että julkisin varoin tuetun tutkimustyön tulosten tulee olla vapaasti saatavilla verkossa. Hyvä esimerkki tiedon avoimesta jakamisesta on Ruotsin yliopistojen matematiikka-portaali MATH.SE.

Verkkoaineiston käyttö edellyttää opetushenkilöstöltä tiukkaa lähdekritiikkiä. Haastateltavia arveluttivatkin YouTube-videopalvelussa olevan aineiston tekijänoikeudet; opettaja ei voi olla varma, että hänellä on oikeus käyttää materiaalia opetuksessa. Haastateltavat suosivatkin linkityksiä tiedostojen tekijöiden sivustoihin, jottei tiedon alkuperäinen lähde jää epäselväksi. Linkitysten ongelmana on, että ne vanhenevat ja vaativat aika ajoin päivitystä.

Opetusmateriaalin laadinnassa aineiston visuaalista ilmettä pidettiin merkittävänä. Googlen kuvahakua käytetään paitsi kuvien, myös yleisesti uusien tiedonlähteiden etsimiseen. Kuvien yhteydessä varjopuolena ovat haittaohjelmat; viattoman näköinen sivustokin voi sisältää viruksia. Opetuksessa käytetään myös Google Earth -karttapalvelua.

Kirjaston tarjoaman elektronisen aineiston lisäksi toimipisteet hankkivat myös itse sähköisiä tietokantoja ja ohjelmistoja opetuskäyttöön. Tietoa merenkulkualalla ilmestyvistä tietokoneohjelmistoista etsitään eri ohjelmistovalmistajien sivuilta. Aboa Mareen on hankittu IMO-Vega-tietokanta sekä Rulefinder. Myös SAMKIn merenkulun toimipisteessä on käytettävissä Rulefinderin päivitetty versio. Lisäksi toimipiste on hankkinut IMO:n sähköisiä aineistoja.

9.2.7 Tiedonlähteen ominaisuudet

Viisi haastateltavaa piti tiedonlähteen helppokäyttöisyyttä melko merkittävänä seikkana, kolmelle opettajalle tämä ominaisuus on erittäin tärkeä. Tiedonlähteen luotettavuus oli kaikille haastateltaville erittäin tärkeä valintakriteeri. Opetustyössä käytettävän aineiston, niin painetun kuin sähköisenkin, on oltava opetuksen käytettävissä välittömästi.

”No se täytyy olla niiku, onhan meil nyt koneet tos luokas ett sehän täytyy olla ihan niiku heti ja nyt, koska ne tilanteet tulee monesti jos joku jotain kysyy ni sen täytyy siin suurin piirtei samal ku tuntia pitää niinku kaivaa siinä ja näyttää se saman tien ett se täytyy olla periaattes just yhtä nopeesti ku googleen kirjottaa jonkun niinku se pitäis pamahtaa siihen.”(Opettaja, Novia)

Tiedon saatavuus, eli se kuinka helposti ja nopeasti tieto on käytettävissä, oli kuuden haastateltavan mielestä erittäin tärkeää. Kaksi vastaajaa piti tiedon saatavuutta melko tärkeänä. Tiedonlähteen tuttuus eli se, että tietokanta on hyväksi ja käyttökelpoiseksi todettu, oli kolmen haastateltavan mielestä vähintäänkin melko tärkeää. Neljä opettajaa piti tunnettuutta erittäin tärkeänä.

Tiedonlähteen maksuttomuuden merkitystä voidaan opettajien kannalta tulkita kahdella tavalla. Työnantaja kustantaa henkilökunnan käyttöön lukuisia sähköisiä tietokantoja ja e-aineistoa. Tässä tapauksessa tietokantojen ja aineiston käytöstä ei kerry opettajille ylimääräisiä kustannuksia, eikä tietokannan maksuttomuudella ole merkitystä. Jos henkilökunta joutuisi itse kustantamaan tietokannan käytön, tiedonlähteen

maksuttomuuden merkitys kasvaa. Toisaalta, jos tieto on arvokasta, osa haastatelluista olisi myös valmis maksamaan siitä.

”Kyllähän kaikkea on saatavilla, mutta sitten ett jos se maksaa niin aina tulee se kipurkynnys.”(Opettaja, Novia)

Tiedon ymmärrettävyyden merkitys herätti keskustelua haastateltavien joukossa. Esim. lakitekstiä tai koneiden ja laitteiden teknisiä tietoja ei välttämättä ole saatavilla selkokielistä, ja silloin täytyy hyödyntää tarjolla olevia tiedonlähteitä. Jos samasta aiheesta on tarjolla vaihtoehtoisia lähteitä, tiedon ymmärrettävyys oli joko erittäin tai melko tärkeä seikka. Toisaalta tiedonlähde voi kokonaan jäädä käyttämättä kielen vaikeaselkoisuuden takia.

9.2.8 Henkilökohtaiset taidot

Opettajien mielestä kaikki lomakkeessa mainitut taidot ovat joko melko tai erittäin tärkeitä tiedon löytämisen kannalta. Ainoastaan yksi haastatelluista arvioi viestintätaitojen merkityksen vähäiseksi. Haastatteluissa viestintätaitoja pidettiin erityisesti opettajan työssä tärkeä ominaisuutena – oppimisen kannalta on olennaista, että sekä opettaja että opiskelijat puhuvat samaa kieltä samasta aiheesta.

Merenkulkualan ammattikirjallisuutta julkaistaan englannin kielen lisäksi saksan, ranskan ja espanjan kielillä. Erityisesti saksan kielellä on julkaistu runsaasti merenkulkualan aineistoa. Erikoissanaston hallinta muulla kuin äidinkielellä on opettajille haastavaa. Kielimuuri voi tulla vastaan aineiston hyödyntämisessä. Kaiken kaikkiaan suomenkielistä merenkulkualan materiaalia on vähän tarjolla. Kielitaidon merkitystä pohdittiin myös graafisessa aineistossa käytön kannalta. Kuvien kohdalla tekstin kielellä ei ole yhtä suurta merkitystä kuin esim. artikkeleissa.

”Miten voisi hyödyntää materiaalia kielellä, jota ei itse hallitse?”(Opettaja, Novia)

Opettajien mielestä tiedon löytämiseen vaikuttaa esim. medialukutaito, eli yksilön kykyä lukea ja tulkita erilaisten viestimien mediatekstejä. Myös opettajan perusam-

mattitaito, eli perehtyneisyys opetettavaan aiheeseen, vaikuttaa tiedonhankintaan. Opettajan tulee hallita oman alansa ammattisanasto, jotta hän osaa hakea tietoa oikeilla hakusanoilla oikeasta aihealueesta. Tiedonhankinnassa tulisi huomioida myös poikkitieteellisyys eli se, miten asiat liittyvät yhteen ja miten tietoa pitäisi kerätä, jotta opetettavasta asiasta saisi kokonaiskuvan.

Opettajan työhön liittyvässä tiedonhankinnassa olennaista on taito osata hankkia oikeaa tietoa oikeaan tarpeeseen eli arvioida relevanssia. Opetusmateriaalin valmistelun lähtökohta on oikea kysymyksenasettelu ja tiedonlouhinta. Opetuksessa käytettävän aineiston tulee olla kohderyhmä huomioiden oikean tasoista ja opetukseen soveltuvaa.

9.2.9 Kirjaston sijainti ja tiedotus

Opettajat olivat lähes yksimielisiä kirjaston läheisen sijainnin merkityksestä; viisi haastateltavaa piti kirjastopalveluiden fyysistä läheisyyttä erittäin tärkeänä seikkana. Yhden opettajan mielestä kirjaston sijainti on melko merkittävä asia. Vain yhdelle opettajalle kirjaston sijainnilla ei ole suurta merkitystä. Vastaukset ovat samansuuntaisia kuin Pohjois-Savon raportissa, jonka mukaan kirjastopalvelujen sijainnilla on suuri merkitys. Kirjaston sijainti vaikuttaa erityisesti painetun aineiston tarjoaman tiedon saatavuuteen.

SAMKin opettajat ilmoittivat pääsääntöisesti saavansa riittävästi tietoa kirjaston toiminnasta. Yksi haastateltavista toivoi kirjaston esittävän hänelle uutuskirjojen esitteitä ja tiedottavan omalla opetuslalla ilmestyvistä uutuuksista.

”Itestä kiinni jollei saa riittävästi infoa.”(Opettaja, SAMK)

Noviassa haastateltavat kertoivat saavansa kiitettävästi tietoa kirjaston tarjoamista palveluista ja aineistoista. Nunnankadun kirjasto tiedottaa toiminnastaan sähköpostin kautta, ja toimipisteen kirjastonhoitaja kertoo kuulumisia henkilökohtaisesti.

9.2.10 Asiakastyytyväisyyskysely 2010

Kysymysten 10–12 avulla haluttiin selvittää, mitä kirjaston tarjoamia elektronisia palveluja opetushenkilöstö on käyttänyt. Yli puolet opettajista hakee tietoa kirjaston kokoelmaluettelosta ja verkkosivuilta harvemmin tai ei lainkaan. Loput opettajista hyödyntävät kyseisiä palveluja joka kuukausi. Yksi opettaja käyttää sähköisiä tietokantoja päivittäin, muut haastateltavat käyttävät elektronisia tietokantoja korkeintaan kuukausittain. Noviasassa osa opettajista on hyödyntänyt opetuksessa SFS online -palvelua. Yksi SAMK:n merenkulun toimipisteen opettajista käyttää työnantajan kustantamaa i-law-palvelua. Kaksi haastateltavaa on hyödyntänyt BIMCO:n aineisto- ja tiedonhankinnassa.

Yli puolet haastatelluista on jokseenkin samaa mieltä kirjaston oman kokoelmatietokannan helppokäyttöisyydestä. Yksi haastateltava kertoi olevansa asiasta täysin eri mieltä, koska hän ei ole käyttänyt kirjaston omaa tietokantaa. Osa haastateltavista mainitse erikseen tutustuneensa kirjaston kokoelmaluetteloon, mutta hyödyntävänsä kirjaston apua tiedonhankinnassa.

Sähköisistä palveluista käytetään eniten elektronisia lehtiä; yli puolet opettajista lukee sähköisiä lehtiä vähintään kuukausittain. Ainoastaan kolme opettajaa lukee e-lehtiä harvemmin. Sähköisen aineiston lehtivalikoima vastaakin parhaiten opetushenkilöstön tiedontarpeita. Yli puolet opettajista oli asiasta ainakin jokseenkin samaa mieltä. Kahden vastaajan mielestä sähköinen lehtivalikoima ei ole riittävä.

E-kirjoja luetaan selvästi harvemmin kuin lehtiä; neljäsosa opettajista lukee sähköisiä kirjoja kuukausittain, loput harvemmin tai ei lainkaan. Linkkilistojen käyttö jakaa vastaajat kahtia. Puolet opettajista käyttää linkkilistoja tiedonhankintaan vähintään kuukausittain, puolet tätä harvemmin. Kirjaston verkkosivujen lisäksi toimipisteiden omilla kotisivuilla on merenkulkuun liittyviä linkkejä.

Kolmen opettajan mielestä elektroniset aineistot vastaavat joko täysin tai osittain heidän tiedontarpeitaan. Loput haastateltavat olivat asiasta eri mieltä. Sähköisen aineiston arviointi koettiin yleisestikin vaikeaksi, koska sen käytöstä oli vain vähän tai

ei lainkaan kokemusta. Vaikka opettajat pitivät kirjastojen tiedotusta riittävänä, sähköinen aineisto on heille selvästi vieraampaa kuin painettu materiaali.

“Tässä tulee kato tämän päivän ongelma on se, että joka paikasta tulee tämmösiä erilaisia elektronisia juttuja, ja jos näitä kaikkia käyttäis, niin sä et kerkii tekemään varsinaista työtä lainkaan.” (Opettaja, SAMK)

Kokeneille alan ammattilaisille ominaisesti opettajat hyödyntävät tiedonhaussa myös omaa, jopa vuosikymmenien aikana muodostunutta verkostoa. Työkoneen suosikkeihin on kerätty tietoja kustantajista, lajiteltu linkkejä aiheittain sekä yleensäkin kerätty tietoa siitä, mistä tietoa on saatavilla.

Haastatteluissa pohdittiin myös syitä siihen, miksei elektronisia palveluja käytetä. Noviassa aineiston etäkäytössä on ilmennyt ongelmia Linux- ja Mac-käyttöjärjestelmistä. Osa opettajista pitää painettua aineistoa helppokäyttöisempänä kuin sähköistä materiaalia. Kirjoihin voi tarvittaessa tehdä muistiinpanoja ja merkitä tärkeät kohdat kirjainmerkeillä. Sähköisiä artikkeleita luetaan mieluiten tulostettuina. Ongelmaksi koettiin myös tiedon seulonta eli se, miten pystyy löytämään omalta kannalta olennaisen tiedon sähköisistä tietokannoista. Merenkulkualan sähköisen materiaalin tarjontaa pidettiin myös puutteellisena.

Kirjaston painetut lehtikokoelmat vastaavat parhaiten opetushenkilöstön tiedontarpeita. Kuusi haastateltavaa oli täysin samaa mieltä asiasta, kahden opettajan mielestä väittämä pitää jokseenkin paikkansa. Painettu aineisto yleensä vastaa hieman heikommin tiedontarpeita. Puolet opettajista oli asiasta täysin samaa mieltä, kolme jokseenkin samaa mieltä. Yksi haastateltava oli asiasta jokseenkin eri mieltä.

”Lainattavaa aineistoahan voisi aina olla enemmän.”(Opettaja, Novia)

Aineiston hankinta on kirjastolle jatkuva prosessi. Yli puolet haastateltavista oli joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä kirjaston kokoelmien ajantasaisuudesta. Kaksi opettajaa oli asiasta jokseenkin eri mieltä. Mielenpiteet jakaantuivat lähdes vastaavasti aineiston riittävydestä.

9.2.11 Kommentteja ja kehittämisehdotuksia kirjaston aineistoihin

SAMKissa kirjaston toiminta on edistynyt vuosien mittaan, ja kehityksen toivottiin jatkuvan edelleen samansuuntaisena. Yksi haastateltavista toivoi määrärahoihin parannusta, jotta kirjastoon voitaisiin hankkia uusimmat painokset saatavilla olevista teoksista. Sähköistä aineistoa toivottiin hankittavan lisää yhteistyössä opetushenkilöstön kanssa.

Myös Noviassa kirjaston toiminta paranee ja kehittyy koko ajan. Aboa Maren tiloissa toimii merenkulun ammattikirjallisuutta myyvä kirjakauppa, joka pitää toimipisteen henkilökunnan ajan tasalla uutuuksista. Novian opettajien mielestä toimipisteen kirjaston aineistomäärärahat ovat kohtuulliset, ja hankintaehdotuksia on pystytty toteuttamaan riittävästi. Osa opettajista myös lahjoittaa itse hankkimiaan teoksia kirjastolle.

Novian kirjaston kokoelmaan toivottiin hankittavaksi lisää sähköisiä laivaluetteloita ja piirustuksia sekä kuva-arkisto PowerPoint-esityksiä varten. Toivomuslistalla oli myös elektroninen videokirjasto ja arkistolinkkejä koottuna. Yksi opettajista toivoi mahdollisuutta tallentaa löydetyt hyödylliset merenkulkualan liittyvät tiedostot palvelimelle, jossa tieto olisi saatavana Wikipedia-tyyppisesti. Palvelimen sisältö koostuisi tyyppilaivoista, turvallisuuskaaviosta ja piirustuksista. Tällä hetkellä opettajien käytettävissä oleva kotihakemisto on liian pieni.

9.2.12 Tiedonhaun koulutus

Yhtä opettajaa lukuun ottamatta kaikki haastateltavat pitivät kirjaston järjestämää tiedonhaun koulutusta opiskelijoiden kannalta erittäin tai melko tärkeänä. Kuusi opettajista oli valmiita osallistumaan säännöllisin väliajoin pidettävään tiedonhankinnan tietoisuuteen. Myös epävirallista tiedottamista toivottiin vaikkapa kahvitauoilta; jos opettaja löytää hyvän linkin, hänen toivotaan tiedottavan tiedonlähteestä myös muille. Virallisten tietoisuuksien ongelmana koettiin aikataulujen yhteensovittaminen, koska sovittu ajankohta ei välttämättä sovi kaikille. Opettajat käyttäisivät yksimielisesti saatavilla olevaa merenkulkualan tiedonhaun opasta.

9.2.13 Avoimet kysymykset

Merikirjastojen välistä yhteistyötä pidettiin kehittämisen arvoisena asiana. Yhteistoiminnan kannalta on myös tärkeää huomioida, että yhteistyötä tekevät tahot hyötyvät verkostoitumisesta tasapuolisesti. Koska muidenkin kirjastojen kokoelmissa on merenkulkualaa sivuavaa aineistoa, niitä ei kannata sulkea yhteistyön ulkopuolelle. Eri organisaatioiden laaja-alaisilla kirjastoilla on annettavaa toisilleen, ja niiden toiminnasta löytyy yhteisiä rajapintoja. Kirjastojen hankintapolitiikkaan toivottiinkin poikkitieteellistä otetta, jolloin mahdollisuuksien mukaan otettaisiin huomioon mitä muilla tieteenaloilla on kirjoitettu aiheesta.

”Yhteistyö olisi hieno asia.”(Opettaja, Novia)

”Joustavuus on tärkeää merialalla.”(Opettaja, SAMK)

Noin puolet opettajista toivoi kirjaston valikoimaan lisää opetusfilmejä. Hankintoja on tähän mennessä rajoittanut DVD-tallenteiden korkea hinta. Materiaali on opetuksen sijaan suunnattu selkeästi varustamoiden laivalla järjestettäviä koulutustilaisuuksia varten. Tallenteiden hinnat vaihtelevat satojen ja jopa tuhansien eurojen välillä.

SAMKissa sähköisten materiaalien saatavuudessa on ollut katkoksia, ja tilanteeseen toivottiin parannusta. Sähköinen aineisto sai kuitenkin kiitosta nimenomaan saatavuudesta, koska palvelu ei ole fyysisesti sidottu toimipisteen kirjastoon. Yksi opettajista toivoi järjestelmää, jonka avulla hän pystyisi seuraamaan eri kustantajien julkaisemien uutuuksien tarjontaa. Tällä hetkellä hän on ilmoittautunut kustantajien postituslistalle ja saa tiedon uutuuksista sähköpostitse. Osa englantilaisista kustantajista lähettää edelleen asiakkailleen perinteisiä uutuuksiluetteloita, jotka ilmestyvät muutaman kerran vuodessa. Myös merenkulkuun liittyvien säännösten muutoksista toivottiin RSS-syötteen tapaista apuvälinettä, joka ilmoittaisi voimaan tulleista uusista säännöistä aihepiireittäin.

Ammattikorkeakouluille toivottiin yhteistä sähköistä tietokantaa, jossa olisi keskitysti saatavilla merenkulkualan liittyvää aineistoa. Opetushenkilöstö toivoi kirjaston henkilökunnan asiantuntemusta hyödynnettävän aineiston etsimisessä.

”Eräällä tavallahan onhan se hölmöö, ett niinku jokainen istuu itsekseen ja surffaa ja etsii. Ett jos olis keskitetysti enemmän niin ja joku ammattitaitoinen - kenel on siis ammattitaito siihen hakuun niin hommaan ja niin ett hänelle on niinku tavallaan valtuutettu ja annettu raamit ett mitä on kiinnostunut niin hakis. Ett oishan se loistavaa ja auttaishan se hirveesti.”(Opettaja, Novia)

Molempien kirjastojen valikoimaan toivottiin lisää sähköistä aineistoa. Opettajat kannattavat sähköisen aineiston yhteishankintoja, esim. yhteisiä käyttölisenssejä tietokantoihin. Tavallisesti kirjastoon hankitaan painettuja teoksia ainoastaan yksi kappale, joka voi olla yhden opettajan käytössä vuodesta toiseen. Sähköisten kirjojen yhteishankinnat parantaisivat nimenomaan aineiston saatavuutta. Painetun kirjallisuuden yhteishankinnat voivat aineiston saatavuuden kannalta olla ongelmallisia; ns. työhuonelainat tarvitaan omassa toimipisteessä opetushenkilöstön käytössä.

Yleisesti tarjolla olevan e-aineiston määrää pidetään valtavana. Opettajilla ei välttämättä ole resursseja perehtyä monipuoliseen tarjontaan. He kaipasivat lisää yksityiskohtaisempaa tietoa siitä, mitä e-aineistoa eri aloilla on tarjolla. Tiedon seulontaan toivottiin myös helpotusta: miten tarjolla olevasta aineistosta voi löytää omalta kannalta olennaisen tiedon. Tietokantojen käyttöoppaita pidettiin tarpeellisena, ja erityisesti erilaisiin hakutyyppeihin ja niiden toimintaan toivottiin ohjeita ja opastusta.

9.3 Opiskelijat

9.3.1 Taustamuuttajat

Vastauksia kerättiin molemmista korkeakouluista yhteensä 48 kpl. Vastaajista 10 % oli naisia, loput 90 % miehiä. SAMKissa kyselyyn vastasivat merikapteeni- ja insinööriopiskelijat sekä monimuoto-opiskelijat. Noviassa lähes kaikki vastaajat suorittavat merikapteeniopintoja. AMK-opinnot oli aloitettu vuosina 2004–2010. Lähes 90 % vastaajista oli aloittanut opinnot vuosina 2006–2009.

Hieman yli puolet opiskelijoista hakee merenkulkualan yleisesti liittyvää tietoa viikoittain. Päivittäin tai kuukausittain tietoa hakee vajaa viidesosa vastaajista. Vain alle 10 % prosenttia vastaajista tarvitsee tietoa harvemmin.

9.3.2 Verkkosivut tiedonlähteenä

Aivan kuten opetushenkilöstön kohdalla, opiskelijat ovat hakeneet tietoa kaikilta lomakkeessa mainituilta www-sivuilla. Jokainen opiskelija on käyttänyt tiedonhankintaan myös hakukone Googlea ja Wikipediaa. Lähes yhtä suosittuja ovat IMO:n, Onnettomuustutkintakeskuksen, Trafín ja Finlexin sivustot. Yli puolet vastaajista oli käyttänyt Itämeriportaalin, Suomen Merimies-Unionin, Suomen Laivanpäällystöliiton, Viestintäviraston ja Suomen Varustamoiden kotisivuja.

Yli kymmenen opiskelijaa on käyttänyt ABB:n, EMSA:n, ICS:n, Man Diesel & Turbon, MKK:n, STX European, Wärtsilän ja World of Portsien verkkosivuja. Selkeästi vieraimpia sivustoja vastaajille olivat Merenkulkualan koulutus- ja rekrytointiportaali (seaventures.fi), Merikotka ja ympäristö.fi. Kyseisiin verkkosivuihin oli tutustunut alle kymmenen vastaajaa.

9.3.3 Tiedonhaku ja erilaiset tehtävät

Molemmissa korkeakouluissa järjestetään merenkulualan ammattilaisille suunnattua kertaus- ja täydennyskoulutusta. Myös opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua toimipisteissä järjestettävään täydennyskoulutukseen. SAMKissa opiskelijat voivat suorittaa mm. työturvallisuuskortin ja tulityökurssin. Viisi vastaajaa hakee ammatilliseen lisäkoulutukseen liittyvää tietoa vähintään viikoittain. Noin kolmasosa opiskelijoista tarvitsee aiheeseen liittyvää tietoa joka kuukausi. Yli puolet vastaajista hakee lisäkoulutusta varten tietoa harvemmin tai ei lainkaan.

Eri opintojaksoihin sisältyy suullisia esitelmiä ja esityksiä. Noin kolmannes vastaajista hakee aiheeseen liittyvää tietoa joka viikko. Lähes puolet vastaajista hakee esityksiä varten aineistoa kuukausittain. Viidesosa vastaajista ilmoitti tarvitsevansa tietoa harvemmin tai ei lainkaan. Verrattuna suullisiin esityksiin opiskelijat hakevat kir-

jallisiin töihin tietoa hieman useammin. Opiskelijoista lähes 65 % hakee esityksiä ja raportteja varten tietoa vähintään joka kuukausi. Loput vastaajista hakevat tietoa harvemmin.

Johtaminen sisältyy aihealueena molempien korkeakoulujen opetussuunnitelmaan. SAMKissa opetukseen sisältyy viiden op:n laajuinen Johtaminen ja projektitoiminta -opintojakso. Noviassa esim. Maritime Management -koulutusohjelmaan kuuluu 15 op:n laajuinen Economy and Leadership -opintokokonaisuus. Osa opiskelijoista, erityisesti aikuisopiskelijat, opiskelevat työn ohella. Opiskelijoilla voi olla oma yritys, tai he työskentelevät sivutoimisesti. Kysymyksen asettelua tässä kohdin olisi voinut parantaa sijoittamalla päätoimisen opiskelun alle alaotsikoita, kuten johtaminen, esitykset ja raportit ym. Aiheeseen liittyvää tietoa haetaan todennäköisesti useammin, kuin vastausten perusteella voi päätellä. Osa opiskelijoista mainitsikin kysymyksen yhteydessä erikseen hakevansa johtamiseen liittyvää tietoa nimenomaan opiskelua varten. Hieman alle puolet opiskelijoista hakee johtajuutta käsittelevää aineistoa vähintään joka kuukausi. Enemmistö vastaajista ilmoitti hakevansa johtamiseen liittyvää tietoa harvemmin tai ei lainkaan.

Oman organisaation edustajana toimiminen voi opiskelun lisäksi liittyä yritystoimintaan; opiskelija voi edustaa omaa yritystä tai työnantajaa. Hieman alle puolet vastaajista hakee edustamiseen liittyvää tietoa vähintään kuukausittain. Hienoinen enemmistö tarvitsee tietoa harvemmin.

Merenkulkualan kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön seuraamisessa vastaukset jakaantuivat tasaisesti; valtaosa opiskelijoista hakee yhteistyöstä tietoa kuukausittain tai harvemmin. Noin kymmenen prosenttia vastaajista hakee tietoa useammin. Sama määrä opiskelijoita ei tarvitse lainkaan yhteistyötä koskevaa tietoa.

Enemmistö opiskelijoista hankkii merenkulkualan kehityksestä tietoa korkeintaan kuukausittain. Noin kolmannes vastaajista tarvitsee aiheeseen liittyvää tietoa vähintään joka viikko. Merenkulun lainsäädäntöä seurataan hieman aktiivisemmin; puolet opiskelijoista hakee lainsäädännöstä tietoa vähintään kuukausittain, loput tarvitsevat tietoa harvemmin.

Valtaosa opiskelijoista hakee meriteknologiaan liittyvää aineistoa vähintään kuukausittain. Runsas kolmasosa vastaajista tarvitsee tietoa harvemmin. Kyselylomakkeessa ei ollut vastausvaihtoehtona merenkulun turvallisuutta. Työturvallisuus olisi aiheena voitu sisällyttää nimenomaan merenkulun yleiseen turvallisuuteen, terveydenhuoltoon, pelastustyöhön ja paloturvallisuuteen. Vastausten perusteella puolet opiskelijoista hakee työturvallisuutta koskevaa tietoa vähintään kuukausittain, toinen puoli harvemmin.

Vastaajista lähes puolet ilmoitti hakevansa tietoa päätoimista opiskelua varten vähintään joka viikko. Runsas viidesosa vastaajista hakee opiskelua varten tietoa kuukausittain. Sama määrä opiskelijoita tarvitsee tietoa harvemmin tai ei lainkaan. Kolme vastaajaa ilmoitti, ettei ole ollenkaan hakenut tietoa päätoimisia opintoja varten. Merenkulkualalla on tarjolla vähän kurssikirjoja, ja usein opettajat ovat laatineet oman opetusmateriaalin, esim. artikkelikokoelman, opetusta varten. Valtaosa opiskelijoista mainitsi hakeneensa itsenäisesti tietoa useaa eri opintojaksoa varten tunneilla jaettavan materiaalin tueksi. Tietoa on haettu muun muassa kone- ja dieseltekniikkaa, merenkulkutaloutta, kieliopintoja, merioikeutta, aluksen käsittelyä, navigointia ja luonnontieteellisiä aineita varten. Myös opinnäytetyötä varten tarvitaan tietoa. Ainoastaan yksi lähes viidestäkymmenestä opiskelijasta mainitsi erikseen, ettei ole hakenut tietoa yhtään opintojaksoa varten.

”Kaikkiin niihin jaksoihin, missä tuntuu että opettajan materiaali ei ole riittävä.”

”I nästan alla kurser behöver man nog söka info.”

”Kaikkiin joissa on tarvinnut tehdä kotitehtäviä tai kaikkiin niihin kursseihin joissa jokin on jäänyt epäselväksi tai olen kaivannut lisää tietoa.”

”Kanske hälften av de kurser som jag kompletterar från vaktstyrman och de som jag går på YH nivå.”

”Sjöfartsekonomi, Maritim kemi, Fartygsteknik, Juridik, Miljö”

Lomakkeessa mainittujen tehtävien lisäksi tietoa haetaan merenkulkualan avoimista työpaikoista, moottoritekniikasta, työviestinnästä sekä ulkomaan jatko-opinnoista.

9.3.4 Kirjastojen tietokantojen käyttö

Kirjastojen tietokannoista käytetyin oli SAMKin Tyrni; lähes puolet opiskelijoista on käyttänyt SAMKin kokoelmaluetteloa tiedonhankintaan. Alle kymmenen vastaajaa oli käyttänyt tiedonhakuun lomakkeessa mainittuja muita kirjastojen aineistoluetteiloita. Novian kirjaston omaan Vesta- tietokantaan oli tutustunut neljä opiskelijaa.

Kirjastoluettelosta puuttui Åbo Akademin aineistoluettelo Alma sekä Ruotsin kansallinen yhteisluettelo Libris. Molemmista tietokannoista voi hakea ruotsinkielistä merenkulkualan ammattikirjallisuutta. Listalla olivat tieteelliseen aineistoon erikoistuneet korkeakoulukirjastot. Vaihtoehtoja puuttuivat kaupunginkirjastojen kokoelmaluettelot, Turussa Vaski ja Raumalla Satakirjastot. Opiskelijat voivat tiedonhankinnassa hyödyntää AMK-kirjastojen lisäksi yleisten kirjastojen tarjontaa. Myöskään Nelli-portaalin käyttöä ei opiskelijoiden vastausten perusteella pystytä selvittämään.

9.3.5 Erilaiset tiedonlähteet

Opiskelijat hyödyntävät aktiivisesti epävirallisia keskusteluja tiedonlähteenä; kaksi kolmasosaa vastaajista hankkii tietoa epävirallisten keskustelujen avulla vähintään kuukausittain. Hieman alle 30 % opiskelijoista hyödyntää epävirallisia keskusteluja tiedonlähteenä harvemmin tai ei lainkaan.

Koska osa vastaajista työskentelee opiskelun ohessa, he voivat ammattikorkeakoulun intranetin lisäksi käyttää oman työpaikan, esim. Neste Oilin, sisäistä verkkoa tiedonhankintaan. Yli 30 vastaajaa hakee tietoa intranetista vähintään kuukausittain. Viidesosa vastaajista käyttää intranetia tiedonlähteenä harvemmin tai ei lainkaan.

Lähes 30 % vastaajista hakee kirjastosta tietoa joka viikko. Puolet opiskelijoista käyttää kirjaston palveluja kuukausittain. Hieman alle viidennes vastaajista hyödyntää kirjastoa tiedonhankinnassa harvemmin. Ainoastaan yksi vastaaja ei käytä kirjaston palveluja lainkaan. Ammattikirjallisuutta ja merenkulkualan lehtiä hyödynnetään lähes samassa suhteessa kuin kirjastoa. Kaksi kolmasosaa opiskelijoista käyttää merenkulkualan ammattikirjallisuutta tiedonhankintaan vähintään kuukausittain. Loput

vastaajista hyödyntävät ammattikirjallisuutta harvemmin. Ammattilehtiä käytetään tiedonhankintaan hieman enemmän; yli 70 % opiskelijoista hankkii lehdistä ammatin liittyvää tietoa vähintään joka kuukausi.

Opiskelijat mainitsivat käyttäneensä tiedonhakuun useita kirjastossa saatavilla olevia teoksia. Nimeltä mainittiin erikseen mm. Navigointi, Laivatekniikka, Hydrauliiikka, Manual of Seamanship, Bowditch's American Practical Navigator, Merenkulun perusteet 1 & 2, IMO:n julkaisut, Maritime Economics ja Brown's Nautical Almanac. Myös kirjastoon tilattavia lehtiä luetaan ahkerasti.

"Litteratur jag behöver i mitt arbete. IMO publications, Solas, Marpol"

"Beror på vad man kan kalla till facklitteratur, men olika sjöfartstidningar läses dagligen."

"Vakavuuslaskenta, turvallisuus, laivanrakennus, lakitekstit, opinnäytetyöt"

"Litteratur om modern piracy osv."

Merenkulun asiantuntijoilla tarkoitettiin tämän kysymyksen yhteydessä ensisijaisesti muita kuin opetusalan ammattilaisia, esim. Liikenneviraston työntekijöitä tai MKK:n tutkijoita. Opiskelija voi käyttää tiedonlähteenä myös esim. merenkulkualan ammattilaisen ylläpitämää blogia. Noin 40 % opiskelijoista käyttää oman alansa asiantuntijoita tiedonlähteenä vähintään kuukausittain. Enemmistö vastaajista hyödyntää merenkulkualan asiantuntijoiden tietämystä tiedonhankinnassa harvemmin tai ei lainkaan.

Oman organisaation julkaisuilla tarkoitetaan Satakunnan ammattikorkeakoulun tai Yrkeshöskolan Novian julkaisusarjoja. Julkaisuilla voidaan tässä yhteydessä tarkoittaa myös oman ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä. Toimipisteessä säilytettäviä opinnäytetöitä käytetään tiedonhakuun erityisesti opinnäytetyöprosessin aikana. Selkeä enemmistö vastaajista käyttää oman korkeakoulun julkaisuja harvemmin tiedonhankintaan. Viikoittain tai kuukausittain julkaisuja käyttää 18 opiskelijaa.

Valtaosa vastaajista käyttää oman korkeakoulun opettajia tiedonlähteenä kuukausittain. Kysymyksellä tarkoitettiin opetuksen ulkopuolella tapahtuvaan tiedonhankintaa. Kolmannes opiskelijoista hyödyntää opettajien asiantuntemusta harvemmin tai ei

lainkaan. Muiden korkeakoulujen ja oppilaitosten opettajia käytetään tiedonlähteenä selkeästi harvemmin. Ainoastaan runsas 10 % opiskelijoista hyödyntää oman korkeakoulun ulkopuolisia opettajia tiedonhankintaan viikoittain tai kuukausittain, muut harvemmin.

Television dokumentteja käytetään tiedonlähteenä jonkin verran useammin kuin radiota. Lähes puolet vastaajista katsoo television merenkulkuaiheisia asiaohjelmia vähintään kuukausittain. Vastaajista 30 % seuraa aktiivisesti radion asiaohjelmia, loput (70 %) harvemmin.

Virallisilla kokouksilla tarkoitetaan esim. merenkulualan opiskelijoiden tai oppilaskunnan tapaamisia. Opiskelijat käyttävät virallisia kokouksia selvästi harvemmin ammatilliseen tiedonhankintaan. Lähes 90 % vastaajista käyttää kokouksia tiedonlähteenä harvemmin tai ei lainkaan.

Opiskelijoiden suosituin tiedonhankintakanava on internet. Lähes kaikki opiskelijat käyttävät sitä tiedonhankintaan vähintään joka kuukausi. Ainoastaan kaksi vastaajaa ilmoitti käyttävänsä internetiä harvemmin tai ei lainkaan. Lomakkeen toisessa kysymyksessä mainittujen verkkosivujen lisäksi tietoa haetaan monelta eri www-sivulta. Tiedonhaussa hyödynnetään myös oman ammattikorkeakoulun kotisivuja ja sosiaalista mediaa, kuten Facebookia. Opiskelijat mainitsivat nimeltä useita merenkulualan eri toimijoiden verkkosivuja.

Merenkulkuun liittyvää tietoa haetaan varustamoiden ja merenkulualan yritysten sivuilta. Merenkulualalle on perustettu myös omia keskustelufoorumeja, kuten landgången.se, Liikennevirasto ja Liikenteen turvallisuusvirasto ylläpitävät merenkulkuaiheista Merenkulku.fi-portaalia. Ålands sjöfart-sivusto tarjoaa monipuolista tietoa merenkulualasta, samoin kansainvälinen merenkulualan kauppajärjestö IMCA. Tietoa aluksista ja niiden historiasta voi hakea Fakta om Fartyg -sivuilta. Myytävänä olevista aluksista saa tietoa Djurgårdsvarvet-sivustolta. Meridieselmoottoreista on tarjolla tietoa marinediesels.info-sivustolla.

HELCOM-sivustolla on saatavilla tietoa Itämeren suojelusta. Tietoa säästä ja ilmastosta löytyy Ilmatieteen laitoksen Ilmanet-palvelusta sekä vastaavaa tietoa ruotsin

kielellä tarjoaa SMHI. Merenkulkualan turvallisuutta ja onnettomuustutkintaa käsittelevää aineistoa on saatavilla MAIB:n (Marine Accident Investigation Branch) kotisivuilta.

9.3.6 Tiedonlähteen ominaisuudet

SAMKissa kyselyyn vastanneet opiskelijat pitivät tiedonlähteen helppokäyttöisyyttä, ajantasaisuutta, luotettavuutta ja saatavuutta joko erittäin tai melko tärkeänä tekijänä. Novian opiskelijoiden vastauksissa vaihtoehtojen välillä oli hieman enemmän hajontaa. Yksittäisille vastaajille kyseiset ominaisuudet eivät olleet tärkeitä.

Hieman yli 90 % opiskelijoista piti tietokannan maksuttomuutta erittäin tai melko tärkeänä tiedonlähteen valintakriteerinä. Neljälle vastaajalle kustannuksilla ei ollut merkitystä. Opiskelijoilla on käytössään samat korkeakoulujen kustantamat maksulliset tietokannat kuin henkilökunnalla. Tietokannat ovat käytettävissä korkeakoulujen omassa verkossa, ja osa aineistosta on saatavilla myös etäkäyttöjärjestelmän kautta. Todennäköisesti osalla opiskelijoista on käytössään myös oman työnantajan kustantamia tietokantoja.

Tiedonlähteen tuttuus jakoi opiskelijoiden mielipiteet kahteen osaan; puolelle vastaajista se, että tiedonhankintaan käytettävä kanava on tuttu ja hyväksi todettu, oli erittäin tai melko tärkeä tekijä. Lopuille vastaajista tällä seikalla oli vain vähän tai ei lainkaan merkitystä. Valtaosalle opiskelijoista tiedonlähteen selkokieliisyys oli tärkeä tekijä; vain seitsemälle vastaajalle tiedonlähteen luettavuudella ei ollut merkitystä.

9.3.7 Henkilökohtaiset taidot

Lähes kaikki vastaajat pitivät tiedonhakutaitoja erittäin tai melko olennaisena taitona tiedon löytämisen näkökulmasta; ainoastaan yhdelle vastaajalle tiedonhakutaidoilla ei ollut merkitystä. Valtaosa opiskelijoista piti myös kielitaitoa erittäin tai melko tärkeänä taitona. Runsas 10 % vastaajista arvioi kielitaidon merkityksen vähäiseksi.

70 % opiskelijoista arvioi tietoteknisten taitojen merkityksen erittäin tai melko suureksi. Vajaalle kolmannekselle vastaajista atk-osaaminen ei vaikuttanut tiedon löytämiseen. Hieman yli puolet vastaajista piti viestintätaitojen merkitystä huomattavana. Opiskelijoiden mielestä muita tärkeitä ominaisuuksia ovat taito yhdistää eri lähteistä löytyvää tietoa ja tiedon ymmärtäminen. Yksi haastatelluista opettajista toivoi opiskelijoiden perehtyvän hakukoneiden käyttöön; kirjastojen tietokantojen haku poikkeaa Google-hausta.

9.3.8 Kirjaston tiedotus

SAMKin 23 opiskelijaa ilmoittivat kirjaston tiedotuksen olevan riittävää. Vastausten perusteella tietoa kirjaston toiminnasta on helposti saatavilla verkossa, ja sen löytää tarvittaessa.

”Oman koulun kirjaston toiminnasta ihan hyvin, mutta esimerkiksi muiden yksiköiden toiminnasta jonkin verran huonommin.”

”Kyllä ja ”kirjastotädit” auttavat mielellään. Olen aina saanut haluamani heidän avullaan.”

”Kyllä, mutta kirjasto on joskus ollut kiinni, kun sille on ollut tarvetta.”

”Tietoa kyllä saa jos haluaa mutta useimmiten ne jää huomiotta koska kirjastoa tulee käytettyä suhteellisen harvoin.”

Novian opiskelijoista noin puolet ilmoitti saavansa kirjaston toiminnasta riittävästi tietoa. Vastaajat olivat kuitenkin hyvin selvillä kirjaston sijainnista ja aukiolosta. Henkilökunta päivystää kirjastossa kahtena päivänä viikossa. Muina aikoina opiskelijat kaipasivat apua aineiston löytämiseen.

”Kyllä saa, vaikka kirjastoa en käytä usein.”

”En, tämän toimipisteen kirjaston aineisto tuntuu olevan vaikeasti löydettävää.”

”Ingen aning, använder inte biblioteket så ofta”

”Tidningarna tar alltid slut innan jag hinner söka dom.”

9.3.9 Kirjaston sijainti ja tiedonhaun koulutus

SAMKilla on Raumalla neljä kirjastoa. Tekniikan ja merenkulun sekä liiketalouden ja kulttuurin kirjastot sijaitsevat noin kilometrin etäisyydellä toisistaan. Sosiaali- ja terveystieteiden kirjasto sijaitsee kolmen kilometrin päässä Steniuksenkadulla. SAMKin opiskelijoista 70 % piti kirjaston läheistä sijaintia erittäin tärkeänä seikkana. Lopuille vastaajista kirjaston fyysinen sijainti oli melko tärkeää.

Turussa Novian kirjastot sijaitsevat Nunnan- ja Malminkaduilla. Kampusten välimatka on noin kolme kilometriä. Yli 60 %:lle vastaajista kirjaston sijainti oli melko tärkeä tekijä. Neljännekselle opiskelijoista kirjaston sijainnilla ei ollut suurta merkitystä. Kokonaisuutta tarkasteltaessa valtaosa opiskelijoista pitää kirjaston sijaintia erittäin tai melko tärkeänä tekijänä kirjastonkäytön näkökulmasta. 14 %:lle vastaajista kirjaston sijainnilla ei ole merkitystä.

Yli 60 % opiskelijoista piti kirjaston järjestämän tiedonhaun koulutuksen tarpeellisuutta erittäin tai melko tärkeänä seikkana. Koulutuksella oli vain vähän merkitystä kahdeksalle opiskelijalle. Yhteensä seitsemän vastaajaa ei pitänyt kirjaston järjestämää tiedonhaun koulutusta lainkaan tärkeänä, tai he eivät osanneet arvioida sen tarpeellisuutta.

Molemmista korkeakouluista vain yksi opiskelija on tutustunut virtuaaliammattikorkeakoulun ylläpitämään Kompassi: tiedonhallinnan perusteet-kurssiin. Googlen käyttöopasta on hyödyntänyt kahdeksan opiskelijaa. 15 vastaajaa ilmoitti olevansa valmiita osallistumaan kirjaston järjestämiin tiedonhankinnan tietoisuuksiin. Lähes 90 % opiskelijoista käyttäisi saatavilla olevaa merenkulkijoille tarkoitettua tiedonhaun opasta.

9.3.10 Avoimet kysymykset

Avoimeen palautteeseen saatiin muutamia ideoita yhteistyötä varten. Merikirjastojen välistä yhteistyötä pidettiin hyvänä ajatuksena, ja sen toivottiin onnistuvan. Kaukolainausta oli opiskelijoille jo entuudestaan tuttu kirjastojen välinen yhteistyömuoto.

Vastaajat kaipasivat lisätietoa mm. siitä, miten toisten kirjastojen teoksia voi hakea. Kirjastoille toivottiin myös yhteistä tietokantaa, kirjastokorttia sekä varausjärjestelmää.

”Tuntuu, että nykyisin on salasanoja ja kortteja riesaksi asti.”

”Yhteiset ohjeet AMK:lle ja yliopistoille tietojen saatavuudesta.”

”Yhteinen hakukone tai sivusto.”

Palautteeseen saatiin myös hankintaehdotuksia. Kirjastojen kokoelmiin toivottiin hankittavan Lloyd’s Register of Ships -luetteloita sekä IMO:n ja Trafín uusimpia ja päivitettyjä julkaisuja. SAMKin kirjaston kokoelmaan toivottiin lisää tekniikkaa ja luonnontieteitä käsitteleviä teoksia.

”World wide olisi hienoa. Enemmän materiaalia mitä tapahtuu maailmassa eikä vaan ja ainoastaan Pohjoismaissa.”

”N.S. kaiken kattava. Nykyisin Rauman merenkulun yksikössä on aika heikosti matemaattisia aineita käsitteleviä kirjoja. Niitä olisi kiva saada lisää, ettei aina joudu metsästäämään kissojen ja koirien kanssa ☺”

Merenkulkualan aineistoa toivottiin olevan saatavilla keskitetysti. Myös tiedonhakua yleisesti käsittelevä koulutus sai kannatusta.

”Bibliotek skulle få ordna kurs i allmän informationssökning och inte bara om sitt egna intarna system.”

”Edelleen kaipaan yhteistä tietopankkia, josta voisi löytyä tietoa merenkulusta verkossa ilman googlen hakujen henkilökohtaista suodatusta.”

”Hyvä ja tarpeellinen aihe, tuntuu usein vaikealta löytää tietoa koulutehtäviin, esitelmiin jne.”

10 POHDINTA

Opinnäytetyön aiheena oli selvittää, miten merikirjastot voivat verkostoitumalla kehittää asiakaspalvelua. Molemmissa ammattikorkeakouluissa henkilökunta suhtautui opinnäytetyön aiheeseen ja toteutukseen positiivisesti. Yhteistyö herätti kiinnostusta, ja sitä pidettiin tarpeellisena. Myös kirjastonjohtajat tukevat yhteistyön syventämistä. Yhteistyötä voitaisiin laajentaa merikirjastojen lisäksi kansalliselle ja kansainväliselle tasolle. Yhteistyö erityisesti Kotkan Tietokeskus Vellamon kanssa olisi kaikille osapuolille hyödyllistä.

10.1 Toteutuksen arviointi

Vaikka kysymykset testattiin usealla koehenkilöllä ennen aineiston keruuta, niiden muotoilussa ilmeni pientä päällekkäisyyttä ja tulkinnan varaa herättäviä kohtia. Esim. lakitekstin ymmärrettävyyttä voidaan tulkita eri tavoin. Samoin tietokannan maksuttomuus ei ole opettajien kannalta yksiselitteinen seikka. Sähköisen aineiston käyttöä selvitettiin opettajilta kolmen ja opiskelijoilta kahden kysymyksen yhteydessä. Päällekkäisyyden karsimiseksi kysymyksen olisi voinut asetella toisin; käyttävätkö vastaajat tiedonhankintaan muita sähköisiä tiedonlähteitä kuin toisessa kysymyksessä mainitut www-sivut.

Opettajat hakevat oletuksena tietoa kaikkia opettamiaan opintojaksoja varten. Opetushenkilöstöltä tiedonhankinnan selvittäminen opintojaksojen valmistelua varten oli tarpeetonta. Opiskelijoiden kannalta opintojaksojen selvittäminen oli perusteltua, koska vastausten perusteella voidaan päätellä heidän hakevan itsenäisesti tietoa useaa eri opintojaksoa varten. Kysymyksen olisi voinut muotoilla myös käänteisesti ja pyytää opiskelijoita mainitsemaan erikseen ne opintojaksot, joita varten he eivät ole hankkineet tietoa.

Lomakekyselyn vaarana on, etteivät vastaajat suhtaudu kysymyksiin vakavasti, tai he valitsevat vastausvaihtoehdon keskiarvon mukaan. Koska vastaamiseen oli varattu rajallinen aika, opiskelijat eivät välttämättä ehtineet pohtia aihetta tarkoin. Nimenomaan tulkintaa herättävien kysymysten kohdalla aineiston keruu opiskelijoilta haas-

tattelun avulla olisi mahdollistanut aiheen syvällisemmän pohdinnan. Haastattelu on myös antoisampi tapa kerätä tietoa.

Jo näin pienessä otoksessa opiskelijoilla on vaihteleva tausta. Nuorisoasteen opiskelijat ovat voineet aloittaa opinnot suoraan lukion tai ammattikoulun jälkeen. Monimuoto-opiskelijoilta vaadittava pohjakoulutus poikkeaa nuorisoasteen hakukelpoisuudesta. Koulutusohjelmasta riippuen pohjakoulutuksena vaaditaan joko vahtikonemestarin tai vahtiperämiehen pätevyys sekä vähintään opistotasoinen tutkinto. Kokeneen merenkulkualan ammattilaisen ja nuoren opiskelijan tiedonhaku ja käytettävät tiedonlähteet voivat poiketa toisistaan huomattavasti.

10.2 Tiedonhankinnassa käytettävät tiedonlähteet

Henkilökunta ja opiskelijat ovat hyvin selvillä siitä, mitä painettua aineistoa oman toimipisteen kirjastossa on tarjolla. Painettu lehtivalikoima vastaa parhaiten asiakkaiden tiedontarpeita; henkilökunta ei esittänyt uusien lehtien hankintatoiveita. Myös opiskelijoilta saadussa avoimessa palautteessa hankintaesitykset koskivat painettuja teoksia. Eri aloilta ilmestyy koko ajan uutta ja päivitettyä aineistoa, eikä kirjaston kokoelma ole koskaan ns. valmis. Hankintaehdotusten avulla voidaan kehittää kirjastojen kokoelmia asiakkaiden tarpeiden mukaan.

Opettajat ja opiskelijat käyttävät verkossa vapaasti käytössä olevia sivustoja ja tietokantoja monipuolisesti. Internet on sekä opettajien että opiskelijoiden käytetyin tiedonhankintakanava. Tiedonhankinnassa hyödynnetään selvästi omia kanavia. Varsinkin pitkän työuran tehneillä opetusalan ammattilaisilla voi olla ammatin kautta hankittu verkosto, joka helpottaa tiedonhakua. Suosittuja tiedonlähteitä ovat omat kollegat ja merenkulkualan asiantuntijat sekä opettajien käytössä oleva työhuonemateriaali. Vastaukset ovat samansuuntaisia kuin Nuortevan raportissa.

Tiedot kirjaston tarjoamasta muusta kuin painetusta kirjallisuudesta vaihtelevat. Kirjaston maksullisia tietokantoja hyödynnetään tiedonhankinnassa harvoin. Osa opettajista on tutustunut Nelli-portaaliin, mutta he käyttävät sitä harvoin tiedonhankintaan. Opettajat ja opiskelijat toivoivat, että merenkulkualan sähköistä aineistoa olisi saata-

villa keskitetysti. Nelli-portaalin kautta tiedonhaun voi kohdistaa eri yliopistojen, ammattikorkeakoulujen sekä kunnan- ja kaupunginkirjastojen tiedonhakuportaaleihin. Hakua ei voi kohdistaa samanaikaisesti useaan eri tietokantaan, kuten Kirjastot.fi:n ylläpitämässä Frank-monihakujärjestelmässä. Keskitetty tiedonhaku helpottaa kuitenkin aineiston löytämistä.

Ainoastaan yksi opettaja käyttää kirjaston sähköisiä tietokantoja ja e-kirjoja vähintään viikoittain. SAMKin opiskelijat mainitsivat käyttävänsä ammattikorkeakoulun verkkosivuja ja kirjaston aineistotietokantaa tiedonhankintaan, mutta he eivät nimenneet vastauksissa yhtään sähköistä tietokantaa tai e-kirjaa. Myöskään Novian opiskelijat eivät maininneet vastauksissa kirjaston maksullisia tietokantoja tai sähköisiä kirjoja.

Kirjastot tarjoavat ajantasaista ja luotettavaa aineistoa sekä painettuna että sähköisessä muodossa. Aineiston käyttö on opettajille ja opiskelijoille maksutonta. Nämä seikat olivat merkittäviä sekä opettajille että opiskelijoille tiedonlähteen valinnan kannalta. Tiedonlähteen tunnettuudella ei ollut opiskelijoille yhtä suurta merkitystä kuin henkilökunnalle. Mahdollisesti opiskelijat eivät käytä kirjaston tarjoamia sähköisiä aineistoja, koska he eivät tunne tarjontaa tarpeeksi hyvin. Päätelmää ei voi vastausten perusteella pitää luotettavana, koska opiskelijoilta ei selvitetty erikseen kirjaston sähköisten aineistojen käyttöä. Yleistettäviä päätelmiä ei myöskään voi tehdä, koska otoksen koko on liian pieni. Verkossa vapaasti olevien sivustojen ja kirjaston sähköisen aineiston käytön olisi voinut jaotella erikseen opiskelijoiden kyselylomakkeessa. Jatkossa kirjaston kannalta olisi hyödyllistä selvittää syitä nimenomaan siihen, miksei tarjolla olevaa sähköistä aineistoa käytetä. Varsinkin SAMKin kirjasto- ja tietopalvelut ovat viime vuosina panostaneet huomattavasti sähköisen aineiston hankintaan. Vastausten perusteella voidaan pohtia, liittyykö sähköisen aineiston ominaisuuksiin, esim. käytettävyyteen tai saatavuuteen, käyttöä rajoittavia tekijöitä. Opettajien vastausten perusteella mahdollisia syitä voivat olla, ettei elektronisia palveluja tunneta riittävästi, tai ettei valikoima vastaa merenkulkualan opetuksen tarpeita.

Myös kirjaston verkkosivuja hyödynnetään tiedonhankinnassa harvoin. SAMKin kirjaston palveluista ja uutuuksista tiedotetaan keskitetysti kirjaston omilla verkkosivuilla. Sivuilta löytyy linkkilistoja, tietokantojen käyttöoppaita sekä tietoa tarjot-

la olevasta aineistosta. Myös sosiaalista mediaa hyödynnetään tehokkaasti tiedotuksessa: käytössä ovat mm. Facebook, Twitter ja Meebo-chat. Todennäköisesti opiskelijat hakevat tietoa kirjaston verkkosivujen sijaan toimipisteen omalta kotisivulta ja sähköiseltä ilmoitustaululta. Henkilökunnan ja opiskelijoiden vastausten perusteella toimipisteen oman kirjaston tehostettu tiedotus voi lisätä sähköisen aineiston käyttöä.

Tällä hetkellä opetus- ja kulttuuriministeriöllä on meneillään KDK-asiakasliittymähanke, jonka tavoitteena on parantaa pääsyä kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisiin aineistoihin ja palveluihin. Asiakasliittymä on avoin kaikille tiedonhakijoille. Verkkopalvelun kautta tiedonhaun voi kohdistaa tietyn aihealueen eri tallennemuodoissa olevaan aineistoon. Asiakasliittymä muodostaa kokonaisuuden, josta voi hakea erilaisten organisaatioiden aineistoja samalla haulla. (Kansallisen digitaalisen kirjaston www-sivut 2011.) Merenkulkualan opettajilla ja opiskelijoilla on vastausten perusteella selkeä tarve asiakasliittymä-tyyppisen tiedonhankintakanavan käyttöön. Palvelu voi myös edistää kirjastoissa tarjolla olevan sähköisen aineiston tunnettuutta.

Poikkitieteellisyys toteutuu kirjastojen hankintapolitiikassa ja kokoelmissa parhaiten, jos korkeakoulujen omia tai eri organisaatioiden kirjastoja yhdistetään. Yksittäinen kirjasto ei välttämättä voi käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa panostaa laaja-alaiseen valikoimaan. Kirjastojen yhdistäminen voi muuttaa niiden kokoelmia yleisluonteisiksi, jolloin erikoisalojen oman aineiston osuus kokoelmassa vähenee.

10.3 Yhteistyön osa-alueet

Kaikki opettajat ja enemmistö opiskelijoista käyttäisivät saatavilla olevaa merenkulkualalle räätälöityä tiedonhaun opasta. Virtuaaliammattikorkeakoulun ylläpitämien oppaiden käyttö on vähäistä. Tulosten perusteella oppaan laatiminen on perusteltua, ja itsenäisen tiedonhaun helpottuminen parantaa samalla asiakaspalvelua. SAMKin merenkulun kirjasto laatii suomenkielisen oppaan, ja Novia voi halutessaan kääntää sen ruotsin kielelle. Hyvät tiedonhakutaidot ovat opinnoissa menestymisen edellytys, ja jatkossa ne auttavat merenkulkualan ammattilaisia ylläpitämään omaa ammattitaitoa.

Opinnäytetyön avulla kerätyt verkkosivujen osoitteet ja linkit sähköiseen aineistoon kerätään blogiin. Verkossa vapaasti saatavilla oleva aineisto ei ole opettajien ja opiskelijoiden toiveiden mukaisesti keskitetysti saatavilla, mutta verkkosivu toimii merenkulkijoiden tiedonhaun apuna. Molemmat kirjastot voivat päivittää ja täydentää blogin sisältöä. Arvovaltaisten ja luotettavien tiedonlähteiden verkko-osoitteet voidaan mahdollisuuksien mukaan päivittää myös SAMKin ja Novian kirjastojen verkkosivuille.

Sekä kirjastonjohtajat että toimipisteen henkilökunta kannattavat sähköisen aineiston yhteishankintoja. Mahdollisia hankintakohteita ovat esim. sähköiset tietokannat, lehdet ja IMO:n aineisto. Myös Pohjois-Savon raportissa esitettyä etäkäyttömahdollisuutta sähköiselle materiaalille kirjastojen kesken voitaisiin hyödyntää. Kaukolainauksen tehostaminen sai kirjastojen johdolta kannatusta. Opetuksessa aktiivisesti käytettävän aineiston kaukolainausta ei käytännössä välttämättä voi hyödyntää, koska ns. työhuonelainat tarvitaan toimipisteessä. Kaukolainaus voi olla vähemmän lainattavan aineiston vartenotettava yhteistyömuoto.

Merikirjastojen henkilökunnalla on sama ongelma kuin opettajilla: merenkulkualan uutuuskirjoista ei ilmesty kattavia eri kustantamoiden julkaisemia uutuusluetteloita. Työntekijöillä on omat kanavat uutuuskirjojen etsimiseen. Kirjastojen välinen tiedotus merenkulkualalla ilmestyvistä uutuuskirjoista helpottaisi molempien kirjastojen käytännön työtä. Aboa Maren arkistoaineisto säilytetään keskitetysti Åbo Akademin Merihistorian laitoksella. Myös SAMKin merenkulun kirjastossa on tarjolla jonkin verran ruotsin kielistä aineistoa. Kirjasto voi aineiston pitkäaikaissäilytyksessä tukeutua Varastokirjaston lisäksi Åbo Akademin kokoelmaan.

Aineiston keruu mahdollisti tutustumisen Aboa Maren kirjaston henkilökuntaan ja osaan toimipisteen opettajista. Henkilökohtaiset kontaktit helpottavat jatkossa yhteistyön toteutusta. Opinnäytetyön aihe oli innostava, ja se antoi mahdollisuuden perehtyä sekä henkilökunnan että opiskelijoiden tiedonhankintaan ja kirjastonkäyttöön. Merenkulkualan ammattilaisten tiedonhankintaa käsitteleviä tutkimuksia ei ole julkaistu aiemmin. Vastaavaa toteutusta voitaisiin hyödyntää myös SAMKin muilla

toimialoilla; ammatillista tiedonhankintaa tutkimalla saadaan asiakkaista yksityiskohtaisempaa tietoa kuin perinteisen asiakastytyväisyyskyselyjen perusteella.

”Mielenkiintoinen kysely ja varmasti tarpeeseen.”(Opettaja, Novia)

LÄHTEET

Aboa Maren www-sivut. Viitattu 03.02.2011. <http://www.aboamare.fi/fi/>

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Baer, T. 2006. Merenkulkualan asiasanasto. Kirjastolehti. Viitattu 10.02.2011. http://kirjastoseura.kaapeli.fi/etusivu/lehti/uutiset?modeyksi=tulosta&teksti_id=6141&laji=8

Bergström, S. & Leppänen, A. 2007. Markkinoinnin maailma. 8. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Eskola, J. & Suoranta J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. painos. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Etsi, opi ja oivalla yhdessä: Ammattikorkeakoulukirjastojen yhteistyön strategia 2007-2010. 2007. Helsinki: AMKIT-konsortio. Viitattu 24.10.2010. <http://www.amkit.fi/download.php?82c5ad86685d49e7d6e7f02ee388ec3d>

Haasio, A & Piukkula J. 2000. Verkostoituvat kirjastot. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Haasio, A & Savolainen, R. 2004. Tiedonhankintatutkimuksen perusteet. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Halu, hinku ja himo: informaatiolukutaito ammattikorkeakouluissa. AMKIT-konsortion IL-ECTS-työryhmä. 2007. Viitattu 08.02.2011. <http://www.amkit.fi/download.php?30d825001243c898ddc742ebee289c19>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Jaatinen, P. & Pynnä, S. 2011. Satakunnan ammattikorkeakoulun laatukäsikirja. Viitattu 21.02.2011. <http://www.samk.fi/laatu/>

Kamensky, M. 2008. Strateginen johtaminen: Menestyksen timantti. Helsinki: Talentum.

Kansallisen digitaalisen kirjaston www-sivut. Viitattu 05.05.2011. <http://www.kdk.fi/>

Kansalliskirjaston www-sivut. Viitattu 20.01.2011. <http://www.kansalliskirjasto.fi/>

Kärki, J. 2011. Kirjastonjohtaja, Satakunnan ammattikorkeakoulu. Pori. Sähköpostihaastattelu 08.03.2011. Tulostettu 21.03.2011.

Kärki, J. & Pynnä, S. 16.06.2010. Satakunnan ammattikorkeakoulun laatukäsikirja. Viitattu 29.11.2010. <http://kesy01.cc.spt.fi/intra/versio2.nsf/b79c10e940efa9c7c2257337004ac260/5e2c900a309afcbfc225733700471165?OpenDocument>

Leckie, G., Pettigrew, K. & Sylvain, C. 1996. Modeling the information seeking of the professionals: a general model derived from research on engineers, health care professionals and lawyers. *Library Quarterly* 66 (2), 161-193.

Lehmikoski-Pessa, T. 2008. Asiakaspalvelu 2.0. *Kansalliskirjaston tiedotuslehti* 3/2008, 4-9. Viitattu 15.01.2011. Saatavilla http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/5xaqbsRw7/5CK31pVgx/Files/CurrentFile/kansalliskirjastolehti03_2008.pdf.

Linna, M. 2009. Satakunnan korkeakoululaitoksen kehittäminen – yhteistyöllä tuloksia. Pori: Satakunnan korkeakoululaitos.

McNeill, J. R. & McNeill W. H. 2006. Verkottunut ihmiskunta – Yleiskatsaus maailmanhistoriaan. 3. painos. Tampere: Vastapaino.

Muhonen M. & Mattila, H. 2006. Yliopistokirjastot verkostoyhteistyön malleja luomassa. *Kansalliskirjaston tiedotuslehti* 3-4/2006, 36-39.

Mäkyinen, M. 2003. Selvitys Vaasan ammattikorkeakoulun kirjaston, Svenska yrkeshögskolan bibliotekin ja Vaasan tiedekirjaston yhteistoiminnan kehittämisestä. Vaasa: Vaasan tiedekirjasto.

Niemelä, S. 2002. Menestyvä yritysverkosto – Verkostonrakentajan ABC. Helsinki: Edita.

Novian www-sivut. Viitattu 22.11.2010. <http://www.novia.fi/>

Nuorteva, J. 2008. Turun kirjasto- ja tietopalveluiden kehittäminen. Opetusministeriö. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:7. Viitattu 25.11.2010. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/tr07.pdf?lang=fi>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti J. 2009. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.

Opetuksen ja tutkimuksen toimintaympäristö 2020 : korkeakoulukirjastojen rakenteellinen kehittäminen digitaaliseksi palveluverkoksi. 2009. Opetusministeriö, koulu- ja tiedepolitiikan osasto. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:26. Viitattu 13.11.2011. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr26.pdf?lang=fi>

Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut. Viitattu 17.05.2011. <http://www.minedu.fi/OPM/?lang=fi>

Railio, P. Verkostoituminen on arvokasta!. *Tietoasiantuntija* 5/2006, 28.

Rope, T. 2005. Suuri markkinointikirja. 2. painos. Helsinki: Talentum.

SAMKin www-sivut. Viitattu 15.10.2010. <http://www.samk.fi/>

Silvennoinen, M. 2008. Löydä aarteesi – verkostoidu!. Helsinki; Kustannusyhtiö Tammi.

Suomen virtuaaliammattikorkeakoulun www-sivut. Viitattu 16.02.2011.
<https://www.amk.fi/index.html>

Tietoasiantuntijat ry:n www-sivut. Viitattu 12.05.2011.
<http://www.tietoasiantuntijat.fi/fi/cfmldocs/index.cfm>

Tritonian www-sivut. Viitattu 04.02.2011. <http://www.tritonia.fi/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuovinen, K. & Ruotsalainen A-L. 2005. Pohjois-Savon korkeimman opetuksen tieto- ja opetuspalvelut: yhteistyötä ja yhteisiä palveluita? Savonia-ammattikorkeakoulu, Kehittämis- ja palvelukeskus. Viitattu 10.11.2010.
<http://gate.savonia-amk.fi/pdf/julkaisutoiminta/isbn951-27-0318-1.pdf>

Turun yliopiston kirjaston www-sivut. Viitattu 04.02.2011. <http://kirjasto.utu.fi/>

Valkokari, K., Hyötyläinen, R., Kulmala, H., Malinen, P., Möller, K. & Vesalainen, J. 2009. Verkostot liiketoiminnan kehittämisessä. Porvoo: WSOYpro.

Wikström, U. 2011. Kirjastonjohtaja, Yrkeshögskolan Novia. Raasepori. Sähköpostihaastattelu 08.03.2011. Tulostettu 30.03.2011.

KIRJASTON JOHDON SÄHKÖPOSTIHAASTATTELU

Vastaajan asema organisaatiossa

1. Mitä yhteistyötä merenkulun toimipisteen kirjasto tekee tällä hetkellä? Ketkä ovat yhteistyökumppanit?
2. Mitkä ovat kirjaston tämänhetkisen toiminnan vahvuudet? Entä heikkoudet?
3. Arvioi yhteistyön merkitystä kirjaston toiminnan kannalta? Mitä lisäarvoa yhteistyöllä voitaisiin saavuttaa?
4. Millä kirjaston toiminnan osa-alueilla yhteistyötä voitaisiin toteuttaa?
5. Kuinka tarpeellisena näet merikirjastojen välisen yhteistyön kirjastojen asiakaspalvelun kehittämisen näkökulmasta?
6. Mitä ovat kirjastoyhteistyön toteuttamisen edellytykset?
7. Onko kirjastolla tällä hetkellä riittävästi resursseja (henkilökunta, käytettävissä oleva työaika ja määrärahat) merikirjastojen välisen yhteistyön suunnitteluun ja toteutukseen? Pystyykö kirjastohenkilökunta osallistumaan yhteistyöhön oman työnsä ohella?
8. Mitkä ovat mahdollisia yhteistyön esteitä?

LIITE 2

MERENKULKUALAN OPETUSHENKILÖSTÖN JA OPISKELIJOIDEN AMMATILLINEN TIEDONHANKINTA / HENKILÖKUNTA

Vastaajan taustatietoja (Merkitse rasti oikean vaihtoehdon kohdalle)

Korkeakoulu

SAMK	
Novia	

Sukupuoli

Mies	
Nainen	

Työkokemus merenkulkualalta (merityö, merenkulkualan opetus ym.) yhteensä vuosina

1. Kuinka usein haet merenkulkualan yleisesti liittyvää tietoa?

Päivittäin	
Viikoittain	
Kuukausittain	
Harvemmin	

2. Käytätkö/oletko käyttänyt seuraavia verkkosivuja opiskeluun tai työhön liittyvään tiedonhankintaan (Kyllä/En/En osaa sanoa)?

	Kyllä	En	Eos
ABB (esim. turboahtimet)			
EMSA (European Maritime Safety Agency)			
FINLEX (merenkulun ajantasainen lainsäädäntö)			
Hakukone Google			
ICS (International Chamber of Shipping)			
IMO (International Maritime Organization)			
Itämeriportaali			
MAN Diesel & Turbo (esim. meridieselmoottorit)			
Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskus (esim. Turun yliopiston MKK:n julkaisut)			
Merenkulkualan koulutus- ja rekrytointiportaali (www.seaventures.fi)			
Merikotka (Meriturvallisuuden- ja liikenteen tutkimuskeskus)			
Onnettomuustutkintakeskus (raportit ym.)			
STX Europe (laivanrakennus)			

Suomen Laivanpäällystöliitto
 Suomen Merimies-Unioni
 Suomen Varustamot ry
 Trafi (Liikennevirasto, ent. Merenkululaitos)
 Wikipedia
 World of ports (worldofports.com/)
 Viestintävirasto (meriradioviestintä ym.)
 Wärtsilä (laivasuunnittelu ym.)
 Ympäristö.fi

3. Kuinka usein haet seuraaviin ammatilliseen tiedonhankintaan (työ, opinnot) liittyviin tehtäviin tietoa? Ympyröi mielipidettäsi vastaava numero.

	Päivittäin	Viikoittain	Kuukausittain	Harvemmin	En lain- kaan
Ammatillinen lisäkoulutus	1	2	3	4	5
Esitelmät, esitykset	1	2	3	4	5
Johtaminen	1	2	3	4	5
Kansainvälinen merenkulkualan yhteistyö	1	2	3	4	5
Kansallinen merenkulkualan yhteistyö	1	2	3	4	5
Kirjalliset työt, esseet, raportit	1	2	3	4	5
Merenkulkualan kehityksen seuraaminen	1	2	3	4	5
Merenkulun lainsäädäntö	1	2	3	4	5
Meriteknologia	1	2	3	4	5
Oman organisaation edustajana toimiminen (Novia, SAMK, muu työpaikka)	1	2	3	4	5
Opetusmateriaalin valmistelu	1	2	3	4	5

***Mitä opintojaksoja varten haet/olet ha-
kenut tietoa?***

Työturvallisuus	1	2	3	4	5
-----------------	---	---	---	---	---

Muut työhön tai opiskeluun liittyvät tehtävät, mitkä?

---

4. Oletko käyttänyt tiedonhakuun seuraavia kirjastojen aineistotietokantoja (Kyllä/En/En osaa sanoa)?

	Kyllä	En	Eos
Katrina (Högskolan på Åland)			
KYMI (Kymenlaakson ammattikorkeakoulu)			
Linda (Yliopistokirjastojen tietokanta)			
Tyrni (Satakunnan ammattikorkeakoulu)			
Vesta (Yrkeshögskolan Novia)			
Volter (Turun yliopiston tietokanta)			

5. Kuinka usein käytät seuraavia tiedonlähteitä opiskeluun tai työhön liittyvään tiedonhankintaan? Ympyröi mielipidettäsi vastaava numero.

	Päivittäin	Viikoittain	Kuukausittain	Harvemmin	En lainkaan
Epäviralliset keskustelut	1	2	3	4	5
Esimies (opettajat)	1	2	3	4	5
Intranet	1	2	3	4	5
Kirjasto	1	2	3	4	5
Kollegat (oma organisaatio)	1	2	3	4	5
Kollegat (oman organisaation ulkopuolelta)	1	2	3	4	5
Merenkulkualan asiantuntijat	1	2	3	4	5
Oman organisaation (Novia, SAMK) julkaisut?	1	2	3	4	5
Radio (asiaohjelmat ym.)	1	2	3	4	5
TV (dokumentit ym.)	1	2	3	4	5
Työhuonemateriaali (opettajat)	1	2	3	4	5
Viralliset kokoukset	1	2	3	4	5
Merenkulkualan ammattikirjallisuus	1	2	3	4	5

Mitä kirjoja?

Merenkulkualan ammattilehdet

1 2 3 4 5

Mitä lehtiä?

Internet

1

2

3

4

5

Mitkä www-sivut, mitä sähköisiä tietokantoja?

---

6. Arvio seuraavien kohtien merkitystä tiedonlähteen valinnan kannalta asteikolla 1-5. Ympyröi mielipidettäsi vastaava numero.

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Ei kovinkaan tärkeä	Ei lainkaan tärkeä	En osaa sanoa
Helppokäyttöisyys	1	2	3	4	5
Ajantasaisuus	1	2	3	4	5
Luotettavuus	1	2	3	4	5
Saatavuus	1	2	3	4	5
Kustannukset (tietokanta on maksuton)	1	2	3	4	5
Tiedonlähteen tuttuus	1	2	3	4	5
Tiedon ymmärrettävyys	1	2	3	4	5

7. Arvioi omalta kohdaltasi seuraavien taitojen merkitystä tiedon löytämisen kannalta asteikolla 1-5. Ympyröi mielipidettäsi vastaava numero.

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Ei kovinkaan tärkeä	Ei lainkaan tärkeä	En osaa sanoa
Kielitaito	1	2	3	4	5
Tiedonhakutaidot	1	2	3	4	5
Tietotekniset taidot	1	2	3	4	5
Viestintätaidot	1	2	3	4	5
Muut taidot, mikä?					

---

8. Saatko riittävästi tietoa kirjaston toiminnasta (mm. palvelut, aineisto, aukioloajat)?

---

9. Arvioi kirjaston fyysisen sijainnin (kirjasto sijaitsee lähellä) merkitystä kirjastonkäytön kannalta asteikolla 1-5. Ympyröi mielipidettäsi vastaava numero.

Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Ei kovinkaan tärkeä	Ei lainkaan tärkeä	En osaa sanoa
1	2	3	4	5

Kirjastonkäytön osuus (kysymykset 9-11 AMK-kirjastojen asiakastytyvyyskyselystä 2010)

10. Jos käytät kirjaston elektronisia palveluja: Mitä seuraavista elektronisista palveluista käytät?

	Päivittäin	Viikoittain	Kuukausittain	Harvemmin	En lainkaan
Kirjaston oma kokoelmaluettelo (tiedonhaku, varaukset, uusinta)					
Kirjaston verkkosivuja					
Tietokantoja (esim. I-law, Laivauskäsikirja, Bimco/SAMK, Novia: Ebrary, SFS)					
Nelli-portaali					
Elektronisia lehtiä, esim. Sjöfartens tidning					
Elektronisia kirjoja, esim. Maritime economics (SAMK)					
Linkkilistoja					

Muuta, mitä?

11. Jos et käytä elektronisia palveluja, miksi et?

---

12. Arvioi seuraavien väittämien paikkansa pitävyyttä. Merkitse rasti mielipidettäsi vastaavan väittämän kohdalla.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Kirjaston painetut aineistot vastaavat tiedontarpeitani				
Kirjaston elektroniset aineistot vastaavat tiedontarpeitani				
Kirjaston kokoelmat ovat ajantasaiset				
Kirjaston painetut lehtikokoelmat ovat oman alan kannalta riittäviä				

Kirjaston elektroniset lehtikokoelmat ovat oman alani kannalta riittävät				
Kirjastossa on riittävästi lainattavaa aineistoa				
Kirjaston oma kokoelmatietokanta on helppokäyttöinen				

Kommentteja ja kehittämisehdotuksia kirjaston aineistoihin:

---

13. Arvioi kirjaston järjestämän tiedonhaun koulutuksen tarpeellisuutta opiskeluun tai työhön liittyvän tiedonhankinnan kannalta asteikolla 1-5. Ympyröi mielipidettäsi vastaava numero.

Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Ei kovinkaan tärkeä	Ei lainkaan tärkeä	En osaa sanoa
1	2	3	4	5

14. Osallistuisitko säännöllisin väliajoin pidettävään tiedonhankinnan tietoisuuteen (esim. kerran lukukaudessa kaksi tuntia)? Alleviivaa oikea vaihtoehto.

Kyllä/En

15. Käyttäisitkö merenkulun keskeisistä tiedonlähteistä ja tiedonhaun ohjeista laadittua opasta, joka olisi saatavissa sekä sähköisesti että paperiversiona? Alleviivaa oikea vaihtoehto.

Kyllä/En

16. Mahdollisia ideoita merikirjastojen väliselle yhteistyölle?

---

17. Sana on vapaa! Palautetta aiheesta, kysymyksistä ym.

KIITOS YHTEISTYÖSTÄSI!

PROFESSIONELL INFORMATIONSSÖKNING AV LÄRARE OCH STUDERANDE INOM SJÖFARTSBRANCHEN / STUDERANDE

Bakgrundsinformation om de svarande (Kryssa för rätt alternativ)

Yrkeshögskola:

SAMK	☐
Novia	☐

Kön:

Man	☐
Kvinna	☐

Startår för studier

18. Hur ofta söker du information om sjöfartsbranchen i allmänhet?

Dagligen	☐
Varje vecka	☐
Varje månad	☐
Mera sällan	☐

19. Använder/har du använt följande webbsidor för informationssökning i samband med studie- eller arbetsuppgifter (Ja/Nej/Vet ej)?

	Ja	Nej	Ve
ABB (t.ex. turbokompressor)	☐	☐	☐
EMSA (European Maritime Safety Agency)	☐	☐	☐
FINLEX (Sjöfartens uppdaterad lagstiftning)	☐	☐	☐
Google Sökmotor	☐	☐	☐
ICS (International Chamber of Shipping)	☐	☐	☐
IMO (International Maritime Organization)	☐	☐	☐
Östersjöportalen	☐	☐	☐
MAN Diesel & Turbo (t.ex. dieselmotorer)	☐	☐	☐
Sjöfartens utbildnings- och forskningscentralen (Åbo universitet, SUC:s publikationer)	☐	☐	☐
Sjöfartens utbildning och rekryteringsportal (www.seaventures.fi)	☐	☐	☐
Merikotka (Centralen för sjösäkerhet och trafik)	☐	☐	☐
Centralen för undersökning av olyckor (rapporter m.m.)	☐	☐	☐
STX Europe (skeppsbyggnad)	☐	☐	☐

Finlands Skeppsbefäls-
förbund r.f

Finlands Sjömans-Union FSU r.f

Rederierna i Finland

Trafi (Trafiksäkerhetsverket)

Wikipedia

World of ports (worldofports.com/)

Kommunikationsverket (sjöradiokommunikation m.m.)

Wärtsilä (skeppsdesign m.m.)

www.miljo.fi

20. Hur ofta söker du information efter följande professionell informationssökning (studier, arbete) samhörande uppgifter? Ringa in siffran du håller med om mest.

	Dagligen	Varje vecka	Varje månad	Mera sällan	Aldrig
Yrkesinriktad vidareutbildning	1	2	3	4	5
Föredrag och presentationer	1	2	3	4	5
Ledarskap	1	2	3	4	5
Internationellt samarbete inom sjöfartsbranchen	1	2	3	4	5
Nationellt samarbete inom sjöfartsbranchen	1	2	3	4	5
Skriftliga uppsatser, essäer, rapporter	1	2	3	4	5
Efterföljande av sjöfartsbranchens utveckling	1	2	3	4	5
Sjörätt	1	2	3	4	5
Sjöteknologi	1	2	3	4	5
Represent för sin egen organisation (Novia, SAMK, andra arbetsplats)	1	2	3	4	5
Heltidsstudier	1	2	3	4	5

Vilka studiekurser har du sökat information efter?

Arbetssäkerhet

1   2   3   4   5

Andra uppgifter som anknyter till studier eller arbete, vilka?

---

23. Värdera betydelsen av följande punkter som kan påverka val av informationskälla på en skala från 1-5. Ringa in siffran du håller med om mest.

	Mycket viktig	I viss mån viktig	Rätt oviktig	Inte alls viktig	Vet ej
Lätt att använda	1	2	3	4	5
Information är uppdaterad	1	2	3	4	5
Pålitlighet	1	2	3	4	5
Tillgången på källan	1	2	3	4	5
Kostnader (databasen är kostnadsfri)	1	2	3	4	5
Man är förtrogen med informationskällan	1	2	3	4	5
Information är begripligt	1	2	3	4	5

24. Uppskatta på en skala från 1-5 hur mycket följande kunskaper påverkar din personliga förmåga att hitta information. Ringa in siffran du håller med om mest.

	Mycket viktig	I viss mån viktig	Rätt oviktig	Inte alls viktig	Vet ej
Språkkunskaper	1	2	3	4	5
Kunskaper i informationssökning	1	2	3	4	5
Datorkunskaper	1	2	3	4	5
Kommunikationskunskaper	1	2	3	4	5
Några andra kunskaper, vilka?					

---

25. Får du tillräckligt med information om bibliotekets verksamhet (bl.a. service, material, öppettider)?

---

26. Uppskatta på en skala från 1-5 hur viktigt det är för dig att biblioteket ligger i närheten av högskolan. Ringa in siffran du håller med om mest.

Mycket viktig	I viss mån viktig	Rätt oviktig	Inte alls viktig	Vet ej
1	2	3	4	5

27. Uppskatta på en skala från 1-5 hur nödvändigt det är att biblioteket arrangerar undervisning i informationssökning med anknytning till studie- eller arbetsuppgifter samhörande informationssökning. Ringa in siffran du håller med om mest.

Mycket viktig	I viss mån viktig	Rätt oviktig	Inte alls viktig	Vet ej
1	2	3	4	5

28. Har du bekantat dig med Finlands Virtualyrkeshögskolas Kompass: grundkurs i informationshantering? Stryk under rätt alternativ.

Ja/Nej

29. Har du använt Google Guide? Stryk under rätt alternativ.

Ja/Nej

30. Skulle du delta i infosnuttar om informationssökning som ska arrangeras regelmässigt (t.ex. en gång per termin/två timmar på en gång)? Stryk under rätt alternativ.

Ja/Nej

31. Skulle du användä guiden om centrala informationskällor och informationssökning inom sjöfartsbranchen som bör finnas tillgängligt både elektroniskt och i pappersform? Stryk under rätt alternativ.

Ja/Nej

32. Har du några idéer för samarbete mellan sjöbibliotek?

---

33. Ordet är fritt! Feedback på teman, frågor m.m.

TACK FÖR SAMARBETET!